

Forfatter: Michael
Thai Hansen
Vejleder: Charlotte
Sørensen

MOMSRETLIG FRADRAGSRET VED VIRKSOMHEDSOVERDRAGELSE

Tegn: 111.702
Aalborg Universitet, Jura

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
1.1 Problemstillingen	3
1.2 Afgrænsninger.....	3
1.3 Metodiske overvejelser	4
1.4 Begrebsdefinitioner	7
1.4.1 Begrebet virksomhedsoverdragelse	7
1.4.2 Eksempler på rådgivningsydelse	7
1.4.3 Retskilder	8
1.4 Generelt om retten til fradrag.....	14
1.5.1 Indledning	14
1.5.2 Grundlægende betingelser for momsfradrag – afgiftspligtig person og økonomisk virksomhed	15
1.5.3 Direkte og umiddelbar tilknytning.....	16
1.5.4 Generalomkostninger og delvist fradrag.....	16
1.5.5 Retspraksis angående generalomkostninger	17
2. Den momsretlige behandling ved substansoverdragelse.....	18
2.1 Indledning.....	18
2.2 Domsanalyser.....	19
2.2.1 C-408/98, Abbey National	19
2.2.2 Dansk praksis efter afsigelsen af C-408/98, Abbey National	23
2.2.3 SKM2005.454.	24
2.2.4 SKM2008.423.HR.....	26
2.2.5 Delkonklusion	27
3. Overdragelse af kapitalandele.....	28
3.1 Indledning.....	28
3.1.1 Hvad er kapitalandele	28
3.1.2 Koncerner og holdingselskaber	29
3.1.3 Momsrettens anvendelsesområde ift. overdragelse af kapitalandele	30
3.2 Analyse af afgørelser	35
3.2.1 Indledning	35
3.2.2 Analyse af BLP Group PLC - C-4/94	36
3.2.3 C-29/08 - AB SKF	39
3.2.4 SKM2014.857.LSR	43
3.2.5 C-249/17 Ryanair Ltd	45
3.2.6 C-502/17 C&D Foods Acquisition Aps	47
3.2 Konklusion.....	50
Konklusion	52
Abstract	54
Kildeliste.....	55

1. Indledning

1.1 Problemstillingen

Det følger af de momsretlige regler (både de nationale samt de europæiske) at virksomhedsoverdragelser i form af en overdragelse af en samlet formuemasse, kan betragtes som ikke værende en overdragelse af varer i momsretlig henseende. Det interessante ved muligheden for fradrag for bl.a. rådgivningsydelser i relationen til en virksomhedsoverdragelse, er at selve overdragelsen ikke anses for at være afgiftspligtig. Dette skaber dilemmaet om, hvorvidt dertilhørende udgifter i så fald bør fradrages, og hvilken hjemmel der i så fald skal anvendes? I den juridiske litteratur er der visse forfattere som også betragter overdragelse af aktier som en del af begrebet *virksomhedsoverdragelse*. Afhandlingen har også til formål at undersøge den momsretlige fradragsret i forbindelse med overdragelsen af aktier (også kaldet kapitalandele), dvs. både hvilken hjemmel der regulerer denne form for overdragelse, samt om behandlingen er den samme som ved substansoverdragelsen.

1.2 Afgrænsninger

Afhandlingen behandler ikke den juridiske vurdering af, om hvorvidt aktieoverdragelsen rent teknisk anses for at være en virksomhedsoverdragelse. I definitionen af begreber (afsnit 1.4) følger det, at afhandlingen anvender et bredt virksomhedsoverdragelsesbegreb, som omfatter begge typer af overdragelser. Dog vil problemstillingen blive nævnt i de domme, hvor EU-domstolen berører det såsom i dommen C-29/08 - AB SKF.

Der lægges vægt på momsdirektivet og ikke momsloven, hvilket uddybes nærmere i afsnittet om metodiske overvejelser (afsnit 1.3). Der lægges af samme årsag vægt på EU-retspraksis, men danske afgørelser inddrages i det omfang, hvor de kan give et billede af hvordan de nationale domstole og myndighederne fortolker EU-retten.

I Danmark er der en hierarkisk inddeling af retskilderne, som regulerer skatte- og afgiftsområdet. Grundloven betragtes som den øverste retskilde i dansk ret, og dennes § 43 hjemler, at ingen skat eller afgift må pålægges, forandres eller ophæves, uden at dette sker ved lov. Det må antages, at denne bestemmelse også omfatter indirekte skatter i form af moms. Afhandlingen fokuserer dog

ikke på de nationale regler herunder Grundloven. Det er derfor uden for afhandlingens fokusområde at diskutere Grundlovens forhold til EU-retten.

Afhandlingen behandler ligeledes ikke problemstillinger angående fællesregistrering af selskaber, og de momsretlige konsekvenser heraf.

1.3 Metodiske overvejelser

Opbygning

Opgaven starter med en indledende del, hvori der foretages beskrivelse af problemstillingen, de væsentligste begreber, relevante retskilder og bestemmelser og en generel beskrivelse af den momsretlige fradragsret. Det indledende afsnit giver en grundlæggende forståelse, som er væsentlig for at kunne sætte sig ind i domsanalyserne. Domsanalyserne udgør en central del af afhandlingen, og det er på baggrund af disse, at der afslutningsvis drages en konklusion. Domsanalyserne inddeles i to hovedafsnit vedrørende henholdsvis substansoverdragelse og aktieoverdragelse. I analyserne vil konklusionerne for de enkelte domme også drage paralleller til andre domme analyseret i afhandlingen, hvilket skal give et nuanceret billede af retstilstanden.

Retsdogmatiske metode

I denne afhandling anvendes den retsdogmatiske metode, hvilket indebærer, at retspraksis fortolkes, analyseres og systematiseres.

De relevante bestemmelser vil blive beskrevet, for at skabe en forståelsesramme for læseren. Der vil også blive redegjort for særlige begreber, som har relevans for anvendelsen af bestemmelserne. Neutralitetsprincippet har bl.a. fået sit eget afsnit, hvilket skyldes, at dette princip er grundlæggende for at kunne forstå domstolenes fortolkning af de momsretlige bestemmelser.

Opdelingen af retspraksis sker efter henholdsvis substansoverdragelse og aktieoverdragelse, hvilket er en systematik, hvis formål er at dække den momsretlige fradragsbehandling ved virksomhedsoverdragelser som helhed. Dette er i tråd med den retsdogmatiske systematiserende

virksomhed¹. Bevægegrunden for denne systematik er, at i visse grene af den juridiske litteratur anser substansoverdragelsen og aktieoverdragelsen som to sider af samme sag, dog behandles de alligevel forskelligt ift. den momsretlige fradragsret. De overvejelser der indgår i en af de vigtigste domme inden for substansoverdragelsen (Abbey National), ses også i dommene ved aktieoverdragelsen, hvorfor det er naturligt at tage sit udgangspunkt i førnævnte dom, og derved arbejde sig mod en forståelse af retstilstanden inden for aktieoverdragelsen. Den retsdogmatiske metode består netop af at iagttage gældende ret ved at sammenstille ensartede retsforhold og udskille en fælles problemstilling². Dette er et udtryk for en systematisk tilgang, hvis formål er at skabe et overskueligt overblik over den nuværende retstilstand.

Domsanalyser udgør den største del af opgaven, hvilket er i tråd med den retsdogmatiske metode, da denne tager bl.a. sit udgangspunkt i retspraksis. Domsanalyserne under de enkelte hovedafsnit vil blive opdelt kronologisk, hvilket har til formål at belyse udviklingen i retspraksis. Ud af de domme der analyseres, vil de sidste domme i afsnittene derfor være udtryk for nyeste og mest relevante retspraksis, og disse domme vil som udgangspunkt have størst præjudikatværdi. Analyserne opdeles i henholdsvis en indledning, faktum, præmisser og herefter hvad der kan udledes af dommen. Under afsnittet vedrørende faktum og præmisser vil udgangspunktet være en objektiv beskrivelse af det relevante handlingsforløb mm., hvilket er en del af retsdogmatikkens beskrivende virksomhed. Det er netop en del af den beskrivende virksomhed, at fakta beskrives for at forstå kilden og derved opnå en referenceramme. Som en vigtig del af den beskrivende virksomhed er dog især den indledende del af afhandlingen, hvori begreber og retskilder beskrives.

I disse afsnit vil sprogbruget være neutralt. Retsdogmatikken kan dog aldrig være fuldt ud objektiv, idet en vis grad af fortolkning ikke kan undgås, når domme skal holdes op mod hinanden³. Under afsnittene vedrørende hvad der kan udledes af dommene, vil tilgangen være mere kritisk, dog uden at dommene analyseres i et subjektivt lys. Ifølge forfatterne Jens Evald og Steen Schaumburg-Müller

¹ Jens Evald mfl., Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære, s. 226

² Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære, s. 210

³ Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære, s. 215-216

er det er tilladt, hvis ikke nødvendigt, er være kritisk under anvendelse af den retsdogmatiske metode, så længe det formuleret i en frugtbar dialog med den øvrige videnskab⁴.

Under hver enkelt dom, vil der være en konklusion, som tager udgangspunkt i dommen. Det følger dog af litteraturen inden for retsdogmatikken, at domsanalyser skal være så skarpe, at de store linjer og principper fra dommene kan udledes⁵. Som følge heraf, har afhandlingen også til at formål at sammenligne disse "store linjer" fra de forskellige domme, så der ikke blot forekommer usammenhængende domsanalyser, som ikke holdes op mod hinanden.

Fokus på EU-retten

De europæiske retskilder i form af direktiver danner grundlag for størstedelen af analyserne, og af samme grund er der lagt vægt på fortolkningen af momsdirektivet, og ikke i særligt høj grad den danske momslov. Momsloven er dog inddraget visse steder i afhandlingen, bl.a. for at beskrive hvordan momsdirektivet er implementeret i nationallovgivning, samt i de tilfælde hvor dansk praksis analyseres. De domme der underlægges analyse, har alle være toneangivende inden for momsretten på europæisk plan, og derved har de også været bestemmende for den danske behandling af momsretten. Idet disse domme er afsagt af EU-domstolen, er det et bevidst valg, at momsdirektivet bliver den centrale retskilde i opgaven. Som det beskrives i afsnit 1.4.3. om retskilder, er momsområdet på europæisk plan (i høj grad) harmoniseret som følge af EU-direktiverne. Der kan dog være visse afvigelser, enten fordi medlemslandet har fået lov hertil ved sin optagelse, eller fordi momsdirektivet fx tillader medlemslandet at afvige en bestemt regel eller ordning⁶. I førnævnte afsnit redegøres der også for det indbyrdes forhold mellem henholdsvis de nationale regler og EU-reglerne, hvorved direktiverne implementeres i en national lov. Den nationale lov må derved ikke stride imod direktivet, og derved er EU-retten og momsdirektivet højere rangeret i retskildehierarkiet end momsloven⁷. Grundloven indeholder dog også en bestemmelse vedrørende moms, hvilket medfører spørgsmålet, om hvorvidt Grundloven i så fald rangerer højere end et EU-direktiv. Dette er en uafklaret problemstilling, som ikke behandles

⁴ Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære, s. 231

⁵ Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære, s. 212-213

⁶ <https://www.pwc.dk/da/services/skat/moms/danskmoms-contra-eumoms.html>

⁷ Jette Thygesen, Grundlæggende momsretlige principper - i teori og praksis, side 17

nærmere. Denne afhandling har ikke til formål af undersøge Grundlovens forhold til momsdirektivet, men vælger i stedet af fokusere på fortolkningen af sidstnævnte retskilde.

1.4 Begrebsdefinitioner

1.4.1 Begrebet virksomhedsoverdragelse

Hvornår der i juridisk sammenhæng foreligger en virksomhedsoverdragelse kan afhænge af det enkelte retsområde. Hvorvidt der fx foreligger en virksomhedsoverdragelse i ansættelsesretlig forstand kan udgøre et helt speciale i sig selv, da dette afgøres ud fra en helhedsbedømmelse ud fra diverse kriterier, som er fastlagt i forskellige EU-afgørelser. I denne afhandling defineres begrebet således; en transaktion, hvorved et selskab eller en anden funktionel enhed (målselskabet) overføres fra én ejer (sælger) til en anden ejer (køber). Der skal herudover sondres mellem en **substansoverdragelse**, hvor der overføres en flerhed af aktiver og passiver, som sammen udgør målselskabet, og **aktieoverdragelse**, hvor der sker en *indirekte* overdragelse af målselskabet i form af aktier eller anparter⁸. Afhandlingens formål er at undersøge hvordan begge disse typer af virksomhedsoverdragelser behandles i momsretlig sammenhæng, og om der kan ske fradrag i et eller andet omfang.

1.4.2 Eksempler på rådgivningsydelser

En virksomhedsoverdragelse er en kompleks transaktion, som oftest involverer meget høje pengebeløb. I forbindelse med overdragelsen, er det kutyme at afholde rådgivning af forskellige art såsom udgifter til revisorer og jurister. Grundet kompleksiteten ved overdragelsen, vil især køber oftest foretage en risikoafdækning inden closing af overdragelsesaftalen. Dette kan ske i form af en due diligence, som er en internationalt anerkendt betegnelse for en forudgående undersøgelse af handlen og målvirksomheden som helhed, hvilket foretages af køber. Den juridiske del af undersøgelsen kan bestå af gennemgang af alt fra ejerftaler til målselskabets evt. immaterielle rettigheder. Den regnskabsmæssige undersøgelse vil bl.a. bestå af målvirksomhedens regnskaber, budgetter og evt. skattemæssige forhold. Revisoren kan også stå for beregninger til at fastlægge målvirksomhedens værdi. En due diligence undersøgelse er omfattende og derved også ret

⁸ Christian Lundgren mfl., Køb og salg af virksomheder, side 29

bekostelig, og derfor vil køberen naturligvis i videst muligt omfang forsøge at opnå fradrag for sådanne rådgivningsydelser⁹.

1.4.3 Retskilder

1.4.3.1 Historisk overblik

Moms også kaldet merværdiafgift er indirekte skat, der beregnes af en vare eller en tjenesteydelses pris. I Danmark har man tidligere haft indirekte beskatning i form af OMS (omsætningsafgift), som var pålagt i engros-ledet. Dette blev dog afskaffet og herefter erstattet med en moms på 10 % i 1967. Sideløbende blev EØF (Det Europæiske Økonomiske Fællesskab) oprettet med virkning fra 1958, og grundstenen var netop etableringen af et fællesmarked med fri bevægelighed for bl.a. varer og tjenesteydelser¹⁰. Danmark indtrådte i EF (Det Europæiske Fællesskab) i 1972, dog var Danmarks daværende nationale momslovgivning i høj grad tilpasset udviklingen i Europa, hvorved der ikke var behov for ændringer i dansk lovgivning. Med vedtagelsen af det sjette momsdirektiv, måtte Danmark dog også foretage en lovændring, hvilket skete med lov om merafgift af 1978. Med Maastricht-traktaten fra 1993 blev EU (Den Europæiske Union) oprettet, hvoraf Danmark var en af 12 lande, som underskrev traktaten. Herefter fulgte en periode med udstedelse af en række direktiver, som Danmark implementerede heriblandt via Momsloven fra 1994¹¹.

I EU har vi merafgiftssystemet, hvorved der pålægges en afgift ved salg af varer og tjenesteydelser, og hvor virksomhederne derved har mulighed for at foretage fradrag for købsmomsen. Fradragsretten er essentiel, idet der derved ikke sker en øget momsbelastning for hvert omsætningsled. Dette beskrives nærmere under afsnittet om momsens neutralitet.

1.4.3.2 Momsdirektivet og andre EU-retlige retskilder

Inden for EU-retten hersker der ligeledes en særlig retsorden, hvoraf de to traktater Traktaten om Den Europæiske Union (TEU) og Traktaten om Den Europæiske Funktionsmåde (TEUUF) udgør grundpillerne. Det fremgår desuden af art. 1 i begge traktater, at disse er unionens grundlag og

⁹ Køb og salg af virksomheder, s. 247-252

¹⁰ <https://www.eu.dk/da/faq/alle-faqs/hvordan-startede-eu>

¹¹ Mogens Jespersen, Virksomhedsoverdragelse i momsretligt perspektiv 2007, side 14

derived udgør de unionens forfatning¹². Traktaterne hjemler ligeledes muligheden for de afledte retsregler, hvoraf disse udgør forordninger, direktiver, afgørelser og henstillinger.

Forordning er øverst i de afledte retsreglers hierarki, og disse er direkte bindende og gælder derved umiddelbart i medlemsstaterne. Dette sikrer en ensartet lovgivning på tværs af medlemsstaterne.

Til forskel er direktiverne kun bindende i forhold til disses tilsigtede mål, hvorved medlemsstaterne opnår et større råderum til at bestemme ordlyden og gennemførelsen af direktiverne. Et direktiv er ikke direkte bindende, men skal først implementeres i medlemsstaten, hvoraf direktiverne indeholder en frist herfor. Når implementeringen er sket, er det denne nationale lovregel som anvendes fx momsloven, og det er derved op til de nationale domstole at afgøre tvister, som har sin rod i den nationale lov. Formålet med direktiverne er at skabe en større fleksibilitet, hvorved medlemsstaterne i højere grad kan tilpasse dem ift. deres nationale lovgivnings traditioner, hvilket ikke er muligt med forordningerne. Nogle direktiver er dog så detaljerede, at der i praksis ikke altid er en høj grad af fleksibilitet ift. implementeringen. Derudover stilles der også krav til implementeringen, denne skal fx være klar og utvetydig, implementeres på sådan vis at det er retligt bindende, det skal være muligt for nationale domstole at håndhæve reglerne, og implementeringen skal, som tidligere nævnt, ske inden for den fastsatte frist¹³.

Afgørelser er ligeledes bindende, hvilket er til forskel fra henstillinger, som ikke kan skabe rettigheder, som private kan påberåbe sig ved en national domstol. Praksis fra EU-domstolen er et eksempel på afgørelser. De nationale domstole kan ved fortolkningstvivil af en EU-retsakt, vælge at foreligge tvisten/spørgsmålet for EU-domstolen. Denne mekanisme er med til at sikre, at national praksis ikke strider imod EU-retten¹⁴. Domstolspraksis spiller en stor rolle inden for EU-retten, og disse besidder en markant præjudikatsværdi. EU-domstolen vil i høj grad foretage en formålsfortolkning, hvorved domstolen også i anses for at være retsskabende og dynamisk. Dette

¹² Karsten Engsig Sørensen mfl., EU-Retten, s. 94

¹³ EU-Retten, s. 97-103

¹⁴ https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_da

afspejler sig også i momsretten, idet retstillingen konstant ændrer sig, selvom lovgrundlaget er det samme¹⁵.

På EU-retligt plan er det rådets direktiv nr. 2006/112/EF af 28. november 2006 (herefter momsdirektivet), der regulerer merafgiften i EU. Dette direktiv erstattede det tidligere 6. momsdirektiv, hvoraf det nuværende direktiv bl.a. indeholder flere bestemmelser. Der vil også blive henvist til 6. momsdirektiv i denne afhandling, bl.a. i analysen af C-408/98 – Abbey National, som var den første dom, der skabte præcedens for den momsretlige behandling af substansoverdragelser, som anvendes i dag.

Det følger af momsdirektivets art. 19 ift. virksomhedsoverdragelser:

- *Medlemsstaterne kan anlægge den betragtning, at der ved hel eller delvis overdragelse af en samlet formuemasse, mod eller uden vederlag eller i form af indskud i et selskab, ikke er sket nogen levering af varer, og at modtageren træder i overdragerens sted.*
- *Medlemsstaterne kan træffe de nødvendige foranstaltninger for at undgå konkurrenceforvridning, når modtageren ikke er en fuldt afgiftspligtig person. De kan også træffe de nødvendige foranstaltninger for at forebygge momssvig eller momsunddragelse ved anvendelsen af denne artikel.*

Denne bestemmelse er en videreførelse af 6. momsdirektivs art. 5, stk. 8. Det er gennemgående for domsanalyserne i afhandlingen vedrørende aktivoverdragelse, at medlemsstaterne har valgt ikke at betragte overdragelse af en samlet formuemasse som en levering af varer. Derved er udgangspunktet, at der ikke foreligger nogen fradragsret for udgifter i tilknytning til den momsritaget overdragelse. Dette følger bl.a. af dommen C-408/98 – Abbey National¹⁶.

Som skrevet behandler denne afhandling også fradragsretten i forbindelse med aktieoverdragelse, og her er fokus på holdingselskaber og deres fradragsret.

¹⁵ EU-retten, s. 103-108

¹⁶ Præmis 35

Det følger af momsdirektivets art. 135:

- *Medlemsstaterne fritager følgende transaktioner:*
- *f) transaktioner, herunder formidling, med undtagelse af forvaring og forvaltning, i forbindelse med aktier, andele i selskaber eller andre sammenslutninger, obligationer og andre adkomstbeviser, bortset fra varerepræsentativer og de i artikel 15, stk. 2, omhandlede rettigheder og adkomstbeviser*

Det følger derved, at transaktioner med kapitalandele også er momsfritaget, hvor de dertilhørende udgifter forbundet med sådanne transaktioner ikke giver ret til fradrag. Selve det at besidde og formidle kapitalandele er som udgangspunkt slet ikke inden for momsrettens anvendelsesområde, hvilket dog behandles nærmere i afsnit 3 omhandlende overdragelse af kapitalandele.

1.4.3.2 Momsloven og andre danske retskilder

I Danmark er der en hierarkisk inddeling af retskilderne, som regulerer skatte- og afgiftsområdet. Grundloven betragtes som den øverste retskilde i dansk ret, og dennes § 43 hjemler, at ingen skat eller afgift må pålægges, forandres eller ophæves, uden at dette sker ved lov. Det må antages, at denne bestemmelse også omfatter indirekte skatter i form af moms.

Momsdirektivet er implementeret i den danske momslov, hvorved denne fungerer som den primære og eneste danske lov, som regulerer opkrævningen af moms, den objektive og subjektive afgiftspligt i landet. Som supplement til momsloven findes momsbekendtgørelsen, dvs. en administrativ forskrift udstedt af Skatteministeriet. Momslovens ændringer og tilføjelser samles i en lovebekendtgørelse, som herefter offentliggøres i Lovtidende, hvorved den også anses som bindende overfor almenheden. Den danske momslovgivning er primært EU-baseret til forskel fra den nationale indkomstskattelovgivning. Af samme grund besidder domme afsagt af EU-domstolen en markant retskildeværdi, idet de danske domstole og skattemyndighederne inddrager disse i deres fortolkning af den momsretlige behandling af forskellige problemstillinger.

Skattemyndighederne udsender også "Momsvejledningen", hvilket er en juridisk vejledning, hvor hver styrelse står for informationen inden for deres egne områder. Momsvejledningen er

skattemyndighedernes egen fortolkning af momsreglerne og nyeste praksis inden for området. Momsvejledningen er også en central del af denne afhandlings kildemateriale. Efter afsigelsen EU-domme, som ændrer de danske myndigheders fortolkning af momsretten, vil der ofte blive udsendt styresignaler. Disse er bindende tjenestebefalinger, hvis formål er at fastlægge praksis på skatte- og afgiftsområdet¹⁷. Der blev fx udsendt et styresignal efter afsigelsen af C-108/14 – Larentia + Minerva, hvori skattemyndighederne beskrev en praksisændring ift. holdingselskabers fradrag for moms i forbindelse med erhvervelse af selskabsandele¹⁸.

1.4.3.4 Neutralitetsprincippet

Det fælleseuropæiske momssystem bygger på neutralitetsprincippet, hvilket også er hjemlet i momsdirektivets artikel 1(2). Der er tale om et grundlæggende princip, som derved spiller en markant rolle ift. domstolens fortolkningen af momsdirektiverne. Dette fremgår også af afhandlingens domsanalyser, hvor domstolene i flere tilfælde henviser til neutralitetsprincippet¹⁹. Princippet skal forstås således, at den merudgift som momsens påfører det/den pågældende gode eller ydelse, ikke skal påvirke forbrugervalget eller erhvervsstrukturen i både indlandet samt handlen over de europæiske landegrænser²⁰. Den indenlandske påvirkning kaldes den interne neutralitet, hvorimod påvirkningen ved handlen over landegrænser kaldes den eksterne neutralitet. Ifølge den eksterne neutralitet, bør indenlandsk og udenlandsk momsbeskatning være ens for de samme kategorier af varer og ydelser. En importeret vares afgift skal derfor være tilsvarende en vare, som er indenlandskproduceret. En eksporteret vare skal ligeledes ikke pålægges afgift, hos det land hvortil eksporten sker²¹.

Afgiftssubjektet er den afgiftspligtige persons økonomiske virksomhed, og dette begreb er nærmere defineret i MSD art. 9. Den samme type økonomiske virksomhed skal derfor behandles ens.

¹⁷ Thorleif Jørgensen og Peter-Jarl Stürup ,Momsfradrag for rådgivningsydelser i forbindelse med salg af aktier og selskabsandele inden for EU, side 12-13

¹⁸ <https://skat.dk/skat.aspx?oid=2184623>

¹⁹ Fx i præmis 35 i C-408/98 - Abbey National

²⁰ Casper Bjerregaard Eskildsen, Det momsretlige neutralitetsprincip, side 1

²¹ https://skat.dk/skat.aspx?oid=1921150&vid=216359&search=neutralitet*

Neutralitet ift. forbrugervalget vil sige, at forbrugeren ikke ændrer sin adfærd på baggrund af afgiften, hvorved samme typer af produkter og ydelser skal underkastes samme afgiftsbelastning²². For så vidt angår neutraliteten ift. erhvervsstrukturen, er det essentielt at virksomhedens forretningsmæssige dispositioner ikke påvirkes. Der skal betales samme afgift, uanset hvor mange handelsled, der passerer²³, dog har virksomhederne mulighed for fradrag, så momsbelastningen ikke blot akkumuleres i takt med, at varen passerer omsætningskæden. Forbrugeren er i sidste ende subjektet, der skal bære merudgiften. Dette følger bl.a. af afgørelsen C-475/03 – Banca popolare di Cremona, hvori der oplystes 4 kendetegn ved momsretten, som er fastslået via retspraksis²⁴:

1. Moms anvendes generel på transaktion, der vedrører goder eller tjenesteydelser
2. Momsen er proportional med den pris, den afgiftspligtige modtager som modydelse for de goder og tjenesteydelser, som vedkommende leverer
3. Momsen skal opkræves i hvert led af produktions- og distributionskæden.
4. Den afgiftspligtige person, kan foretage et fradrag for den afgift, der skal betales, med den følge, at afgiften i et givet led kun pålægges merværdien i netop dette led. Det har den betydning, at forbrugeren i sidste ende bærer merudgiften.

Et af de grundlæggende principper inden for EU-retten er lighedsgrundsætningen, hvoraf det følger, at ensartede situationer, skal behandles ens, medmindre forskelsbehandlingen er objektivt begrundet. Denne definition må anses for at ligge sig tæt op ad neutralitetsprincippet, hvilket stemmer overens med, at EU-domstolen har anført, at neutralitetsprincippet afspejler ligebehandlingsprincippet på momsområdet²⁵. Det er dog værd at bemærke, at de europæiske retsgrundsætninger har forfatningsmæssig status, hvilket dog ikke er tilfældet for neutralitetsprincippet. Retsgrundsætningerne er vigtige fortolkningsbidrag ift. de unionsretlige retsakter, samt er de også med til at sætte grænser for EU-institutionernes skøn. Inden for EU findes der diverse kontrolmekanismer, hvoraf nogle af disse tilkommer EU-domstolen. EU-domstolen skal fx kontrollere, at en retsakt er udstedt på grundlag af en korrekt traktathjemmel, samt at den tillige

²² Det momsretlige neutralitetsprincip, side 1

²³ https://skat.dk/skat.aspx?oid=1921150&vid=216359&search=neutralitet*

²⁴ C-475/03 – Banca popolare di Cremona, præmis 28

²⁵ C-484/06 – Fiscale eenheid Koninklijke Ahold NV, præmis 36

er baseret på de europæiske retsgrundsætninger²⁶. I og med neutralitetsprincippet ikke nyder samme status, må princippet ikke må føre til det resultat, at der fortolkes i strid med momsdirektivets ordlyd eller momssystemets indretning og opbygning²⁷.

En virksomhed med momspligtig omsætning, har mulighed for at foretage fradrag for moms. Fradragsordningen har til formål at aflaste virksomheder for momsbelastning²⁸, hvorved erhvervsstrukturen ikke påvirkes. Fradragsordningen er en integreret del af det momsretlige system²⁹. Hvis denne mulighed begrænses, ville det kunne være i strid med neutralitetsprincippet, da dette bl.a. også har til formål af erhvervsstrukturen skal forblive upåvirket. Hvis der ikke var lige muligheder for at fradrag moms, vil det som det klare udgangspunkt være i strid med neutralitetsprincippet, da det alt andet lige ville føre til en vilkårlig momsretlig behandling. Hvis nogle virksomheder var vilkårligt ramt af merudgifter, vil virksomhedernes produkter ligeledes stige i pris, hvorved forbrugervalget påvirkes.

Som følge heraf, vælger EU-domstolen også at værne om fradragsretten, hvilket bl.a. kommer til udtryk i afgørelsen C-137/02, Faxworld. Dommen omhandlede et personselskab, som alene var stiftet med det formål, at overdrage de omtvistede ydelser til en senere stiftet kapitalselskab mod vederlag. I dommen fik den afgiftspligtige person ret til momsfradrag for udgifter forbundet med udførelsen af planlagte (men endnu ikke gennemførte) momspligtige transaktioner³⁰. Dommen er blot inddraget for at illustrere, at EU-domstolen går langt for at sikre fradragsretten og derved opretholde momsens neutralitet.

1.4 Generelt om retten til fradrag

1.5.1 Indledning

Der er nogle grundlæggende betingelser der skal være opfyldt, før man er inden for momsens anvendelsesområde. Det er kravene om en afgiftspligtig person, og at denne udøver økonomisk

²⁶ EU-Retten, side 121-122

²⁷ Det momsretlige neutralitetsprincip, side 2

²⁸ <https://skat.dk/skat.aspx?oid=2232027>

²⁹ Det momsretlige neutralitetsprincip, side 3

³⁰ C-137/02, Faxworld – præmis 42-43

virksomhed. Såfremt dette er tilfældet, kan det undersøges om de konkrete omstændigheder giver ret til fradrag.

Der kan som udgangspunkt opnås fradrag for købsmomsen på rådgiverydelser på to forskellige måder. For det første såfremt ydelserne har en direkte og umiddelbar tilknytning til en transaktion eller leverance, som giver ret til fradrag. Hvis dette ikke er muligt, bør det undersøges, om udgiften i stedet har en forbindelse til hele den afgiftspligtige persons økonomiske virksomhed³¹. Det er især generalomkostningsbegrebets opståen, udvikling samt anvendelsesområde, som denne afhandling vil fokusere på.

1.5.2 Grundlægende betingelser for momsfradrag – afgiftspligtig person og økonomisk virksomhed

Før der overhovedet er grundlag for fradrag, skal der for det første være en afgiftspligtig person, dvs. et subjekt, som er underlagt momsretten. Det følger bl.a. af momsdirektivets art. 9:

- Ved »afgiftspligtig person« forstås enhver, der selvstændigt og uanset stedet udøver økonomisk virksomhed uanset formålet med eller resultatet af den pågældende virksomhed

Denne bestemmelse er implementeret i momslovens § 3. Den danske bestemmelse adskiller sig dog fra art. 9, idet den ikke fastlægger hvad der tillige skal forstås ved økonomisk virksomhed, som ligeledes er et kriterie. Det følger imidlertid af art. 9:

- Ved »økonomisk virksomhed« forstås alle former for virksomhed som producent, handlende eller tjenesteyder, herunder minedrift og landbrug, samt virksomhed inden for liberale og dermed sidestillede erhverv. Ved økonomisk virksomhed forstås navnlig udnyttelse af materielle eller immaterielle goder med henblik på opnåelse af indtægter af en vis varig karakter.

Begrebet økonomisk virksomhed kan opsummeres til at være, en økonomisk handling hvis sigte er en levering af en tjenesteydelse eller varer mod vederlag. Kravet om indtægt af varig karakter er især relevant i forhold til handel med aktier, hvilket vil blive gennemgået senere i afhandlingen. Som

³¹ Hvad med momsen? – Robert Mikelsons, 2012

det også vil fremgå af afhandlingens domsanalyser fx C-249/17 Ryanair Ltd, er et vigtigt moment i bedømmelsen af økonomisk virksomhed selve hensigten. I dommen havde den afgiftspligtige person til hensigt at foretage økonomisk virksomhed via indgriben i et datterselskabet, hvilket var tilstrækkeligt til at statuere momsfradrag.

1.5.3 Direkte og umiddelbar tilknytning

Når der er forelagt en momsretlig tvist for domstolene vedrørende en afgiftspligtig person ret til fradrag, vil domstolene efter det er konstateret, at de grundlæggende betingelser er opfyldt, undersøge om omkostningen, som fradraget vedrører, har en direkte og umiddelbar tilknytning til én eller flere af virksomhedens momspligtige leverancer. Dette kan også udledes i flere af de domme, som analyseres i afhandlingen³². Fradragsretten er hjemlet i momsdirektivets afsnit X og momslovens kapitel 9.

Derved bør der som udgangspunkt ikke være ret til fradrag for udgifter afholdt i forbindelse med en virksomhedsoverdragelse eller en aktieoverdragelse, da de begge fremgår som momsfritagne transaktioner jf. momsdirektivets art. 19 og 135. Undtagelsen hertil er generalomkostningsbegrebet, hvorved der alligevel kan opnås momsfradrag.

1.5.4 Generalomkostninger og delvist fradrag

Såfremt en bestemt udgift ikke har en direkte forbindelse til en momspligtig transaktion, bør det undersøges hvorvidt den i stedet kan anses som en generalomkostning. En generalomkostning defineres som en udgift, der har en direkte og umiddelbar forbindelse med hele den afgiftspligtige persons økonomiske virksomhed³³. Dette kræver også, at den afgiftspligtige person udfører økonomisk virksomhed i momsretlig forstand, da det i modsatfald ikke vil være inden for momsens anvendelsesområde. Dette har især været diskuteret ift. datterselskabers salg af kapitalandele, hvilket er nærmere beskrevet i afsnit 3.1.3. I situationer hvor udgiften anses for at have påvirket

³² Eksempler herpå: C-408/98, Abbey National – præmis 26 og C-29/08 - AB SKF, præmis 57

³³ <https://skat.dk/skat.aspx?oid=2085637> – samt følger det også af C-4/94 - BLP Group, præmis 25 og C-408/98 - Abbey National, præmis 35.

prisen på kapitalandelene, er der ikke statueret ret til fradrag, hvilket følger af EU-dommen C-29/08 – AB SKF.

Ved generalomkostninger skal der ligeledes sondres mellem, og disse kan henføres til afgrænset del af den økonomiske virksomhed, og hvorvidt denne er momspligtig eller ej. Såfremt udgiften har sin forbindelse til en klart afgrænset og momspligtig aktivitet, vil der være fuld fradragsret. Hvis generalomkostningen i stedet henføres til økonomisk aktivitet, som består af både momspligtig og moms fritaget aktivitet, vil der være ret til et delvist fradrag.

Udgifter som har en forbindelse til både momspligtig og moms fritaget aktivitet kaldes i dansk praksis for fællesomkostninger. I momsloven hjemler § 38 et forholdsmæssigt fradrag for fællesomkostninger, hvilket er en implementering af momsdirektivets art. 173 og 174. Disse artikler beskriver hvordan den bagvedliggende udregning i form af en brøk skal foretages, hvorved pro-rata satsen (fradragsprocenten) kan fastlægges.

1.5.5 Retspraksis angående generalomkostninger

Generalomkostninger er ikke et begreb, som er udtrykkeligt beskrevet i nogle retskilder, muligheden for fradrag generalomkostninger er i højere grad muligt som følge af EU-domstols praksis, hvoraf nogle af dommene analyseres nærmere i denne afhandling. Indledningen nedenstående afsnit tager sit afsæt i EU-praksis om generalomkostninger.

2. Den momsretlige behandling ved substansoverdragelse

2.1 Indledning

Dette afsnit tager udgangspunkt i generalomkostningsbegrebet, da dette er centralt for at forstå muligheden for fradrag i forbindelse med substansoverdragelser.

I dommen BLP Group PLC - C-4/94 nævnte EU-domstolen generalomkostningsbegrebet i præmis 25. Her nævntes muligheden for fradragsret ift. diverse tjenesteydelser, dog ville dette kræve, at det var en del af virksomhedens generelle udgifter og derved indgik i produkternes priselementer, samt at ydelsen skulle bruges til gennemførelse af en afgiftspligtig transaktion. Der var der derved åbnet op for, at udgifter med tilknytning til en som udgangspunkt ikke momspålagt transaktion stadig kunne momsfradrag, hvis den i stedet kunne kategoriseres som en generalomkostning³⁴. BLP-dommen omhandlede dog en aktieoverdragelse, og der blev ikke givet ret til fradrag, hvilket dog skyldtes de konkrete omstændigheder i sagen.

I 2000 afsagde EU-domstolen endnu en dom Midland Bank plc – C 98/98 (herefter Midland-dommen), hvor der blev henvist til præmisserne fra BLP-dommen, dog var den store forskel at der denne gang blev statueret ret til at foretage fradrag. Det skal for det første bemærkes, at Midland-dommen vedrørte et kompliceret sagskompleks, hvis faktum ikke direkte kan overføres til denne afhandlings problemstilling dvs. fradragsretten ved virksomhedsoverdragelser, derfor foretages der ikke en nærmere analyse af dommen, men i stedet en redegørelse, i det omfang, hvor dommen kan belyse generalomkostningsbegrebet. Dommen vedrørte bl.a. koncernen Midlands mulighed for fradrag for sine advokatudgifter, som følge af nogle retssager. Midland ønskede fuldt fradrag med henvisning til daværende art. 17, stk. 3, litra c, hvorimod modparten (Comissioner of Customs and Excise) mente, at der kun var tale om delvist fradrag. Rækken af førte retssager skyldtes, at en aftalepart ikke kunne gennemføre aftalen om overtagelse af en virksomhed, hvorved det blev nedsat påstand om erstatning. Essensen af dommen var hvorvidt advokatudgifterne alene kunne henføres til koncernens datterselskabs levering af finansielle ydelser til en af parterne i de

³⁴ BLP Group PLC - C-4/94 analyseres nærmere i afsnit 3.2.2

førnævnte retssager, da dette ville medføre fuldt fradrag efter art. 17. EU-domstolen konkluderede, at de juridiske ydelser i form af advokatbistand (de indgående ydelser) var pådraget som følge af den udgående transaktion (de finansielle ydelser), men den havde derved ikke en direkte eller umiddelbar forbindelse til den udgående transaktion³⁵. De juridiske tjenesteydelser var alene opstået efter udførelsen af levering af finansielle ydelser, og af den grund blev der nægtet fuld fradragsret. Udgifterne ansås derved ikke at have en direkte forbindelse til en transaktion, som havde medført fuld fradragsret; men **udgifterne kunne i stedet anses for at have påvirket prisen på den afgiftspligtige persons produkter, hvorved der i stedet var tale om generalomkostninger**. I forhold til denne afhandlings fokus, er det væsentligste beskrivelsen af hvad der forstås ved generalomkostninger, og at dette begreb er opstået og udviklet gennem retspraksis. Nedenfor vil det blive undersøgt, hvorvidt der i så fald er tale om generalomkostninger, når udgifterne objektivt set vedrører en afgiftsfritaget transaktion.

2.2 Domsanalyser

2.2.1 C-408/98, Abbey National

Indledning

Analysen af dommen har til formål af beskrive retsstillingen for fradrag af udgifter i relation til en virksomhedsoverdragelse i form af substansoverdragelsen hvor der sker en overdragelse af aktiver. Denne afgørelse omhandler rådgivningsudgifter. Som tidligere nævnt i afhandlingen, er virksomhedsoverdragelser momsfrigitet efter momsdirektivets art. 19 (daværende art. 5, stk. 8). Dette har dog skabt en tvivlsom retstilstand ift. fradragsretten, når udgifterne netop henføres til en momsfrigitet transaktion. Lovgrundlaget for denne afgørelse var rådets sjette momsdirektiv, hvorved der også henvises til denne.

Før afsigelsen af denne dom, forelå der ikke klar praksis ift. hvordan generalomkostningsbegrebet skulle forstås, når udgifterne til en vis grad kunne henføres til en momsfrigitet virksomhedsoverdragelse. Dommen er derfor en af de mest citerede ift. fradragsretten, og anses som en af de vigtigste domme inden for momsområdet.

³⁵ Midland Bank plc – C 98/98, præmis 28

Faktum og præmisser

Sagen vedrørte det britiske selskab Abbey National, og dennes mulighed for at fradrage udgifter i forbindelse med en virksomhedsoverdragelse. Datterselskabet Scottish Mutual var 100 % ejet af Abbey National. Datterselskabet havde forpagtningsrettigheder i 125 år, samt fremlejerettigheder for flere millioner GBP i en erhvervsjendom. Datterselskabet fakturerede moms af lejeindtægterne, og kunne derfor også få refunderet indgående moms ift. udgifterne ved at være i besiddelse af bygningen. Datterselskabet var ligeledes en afgiftspligtig person.

Datterselskabet solgte disse rettigheder til et selskab uden for koncernen, hvilket blev anset som en virksomhedsoverdragelse i momsretlig forstand. Overdragelsen bestod i overførslen af en aktivitet, som var mulig særskilt at drive videre. Datterselskabet havde i den forbindelse benyttet sig af forskellige tjenesteydelser og betalt dertilhørende honorarer, hvoraf der var inkluderet moms. Abbey National ønskede fradrag for hele den indgående moms i forbindelse med virksomhedsoverdragelsen³⁶.

I national ret havde Storbritannien valgt at udnytte muligheden for ikke at betragte virksomhedsoverdragelse som en levering af goder eller tjenesteydelser jf. sjette momsdirektivs art. 5, stk. 8 (gældende momsdirektiv art. 19).

De præjudicielle spørgsmål gik i alt sin enkelthed ud på, om der kunne ske fradrag den moms for udgifter, der havde belastet de tjenesteydelser, som var erhvervet med henblik på at gennemføre virksomhedsoverdragelsen³⁷. Abbey National gjorde gældende, at der stadig forelå en direkte og umiddelbar tilknytning til erhververens økonomiske virksomhed med hensyn til de overdragede aktiver. Der blev også henvist til nederlandsk praksis, hvor udgifter med tilknytning til en virksomhedsoverdragelse, af den nederlandske regering blev anset for at være en del af overdragerens almindelige økonomiske aktivitet. Denne aktivitet måtte derfor være bestemmende for fradragsretten. Den britiske regering gjorde modsat gældende, at dette ville bringe momsens neutralitet i fare, fordi udgifterne var i relation til en ikke afgiftspålagt transaktion³⁸. Dette

³⁶ Præmis 11-14

³⁷ Præmis 16

³⁸ Præmis 20

synspunkt blev begrundet med, at det ville medføre en finansiel fordel at kunne fradrage den indgående moms, når der ikke tillige skulle faktureres for den udgående moms.

Domstolen kom til den konklusion, at udgifterne til at gennemføre overdragelsen ikke var i tilknytning til en udgående transaktion, som gav ret til fradrag. Udgifterne kunne dog i stedet anses for at være en del af de almindelige omkostninger (generalomkostningerne)³⁹. Dette krævede, at udgifterne havde en direkte og umiddelbar tilknytning til den afgiftspligtiges persons samlede økonomiske virksomhed eller en klart afgrænset del af den økonomiske virksomhed⁴⁰.

Domstolen synspunkt blev begrundet med, at udgifterne til diverse tjenesteydelser kunne anses som almindelige omkostninger, som derved også påvirkede virksomhedens generelle produktpriser. Der skulle ikke sondres mellem om nogle udgifter anvendtes enten før påbegyndelsen af den faktiske virksomhed, under virksomheden eller til brug for afslutningen af virksomheden. Det ville på den baggrund være i strid med neutralitetsprincippet, hvis virksomheden ikke havde mulighed for fradrag i denne situation⁴¹. Fordi udgifterne ansås for at have en tilknytning den afgiftspligtige persons samlede økonomiske virksomhed⁴², burde det også være muligt at fradrage disse, for at sikre momsens neutralitet.

Kriterier for at kunne opnå fradrag

At der forelå en virksomhedsoverdragelse i momsretlig forstand, var et kriterie for fradragsretten. EU-domstolen fastlagde nogle kriterier, som medførte at overdragelsen kunne sidestilles med en virksomhedsoverdragelse. For det første, burde der i disse situationer foretages en konkret vurdering. Der skulle lægges vægt på, hvorvidt køberen af den overdragede virksomhed (eller en del af denne) køber aktiver, som er nødvendige for at udøve den økonomiske virksomhed. Det talte endvidere for, at der forelå en virksomhedsoverdragelse, såfremt sælgeren ophørte med den økonomiske virksomhed, og køberen kunne fortsætte driften ved brug af de overdragne aktiver⁴³.

³⁹ Præmis 34

⁴⁰ Præmis 42

⁴¹ Præmis 35

⁴² Præmis 26

⁴³ TSS-cirkulære 2001-34, stk. 22

Hvad kan udledes af dommen

Domstolen slog fast, at udgifter med direkte tilknytning til en ikke afgiftspligtig transaktion (i dette tilfælde en moms fritaget virksomhedsoverdragelse) som udgangspunkt ikke gav ret til fradrag. Udgifterne til rådgivning kunne derved ikke fradrages med hjemmel i artikel 17, stk. 2:

I det omfang goder og tjenesteydelser anvendes i forbindelse med den afgiftspligtige persons transaktioner, er han berettiget til i den afgift, der påhviler ham, at fradrage følgende beløb (...)

Dog ville det stadig være muligt, at betragte disse udgifter som generalomkostninger, som er fradragsberettigede såfremt der foreligger en virksomhedsoverdragelse i momsretlig forstand, dvs. efter daværende momsdirektivs artikel 5, stk. 8.

Generalomkostningerne er enten fuldt ud fradragsberettigede eller delvist afdragsberettigede. Dette følger af daværende artikel 17, stk. 5. (nuværende art. 173) Det er afgørende hvorvidt en virksomhed udfører økonomisk virksomhed der giver (eller modsætningsvist ikke giver) ret til fradrag, da det i så fald kan medføre et delvist fradrag for generalomkostningerne⁴⁴. Hvis udgiften klart kan afgrænses til en fuldt ud afgiftspligtig transaktion, er der i stedet ret til fuldt fradrag, hvilket understreges af præmis 38-40 i dommen.

Dommen præciserede hvad der skal forstås ved generalomkostningsbegrebet, hvilket er et begreb udledt fra dommen C-98/98, Midland Bank og C-4/94, BLP Group. Generalomkostningerne kan derfor også have en tilknytning til udførelsen af en virksomhedsoverdragelse, der ikke anses som momsretlig levering af goder, og stadig være fradragsberettiget. Generalomkostningerne er generelle udgifter som kan henføres til den økonomiske virksomhed, og som derved udgør et omkostningselement i prisen på virksomheden goder eller tjenesteydelser. Omkostningen behøver derfor ikke at direkte kunne henføres til et bestemt indkøb eller erhvervelse⁴⁵, men er i stedet en omkostning som påvirker den momspligtige økonomiske virksomhed.

⁴⁴ <https://skat.dk/skat.aspx?oid=2085637>

⁴⁵ <https://skat.dk/skat.aspx?oid=2085637>

Domstolen mente også, at dette stadig er gældende, i den situation, hvor den økonomiske virksomhed ophører efter købet af ydelserne ⁴⁶. I sådan situation, må det være den økonomiske aktivitet der lå forud for ophøret, som er afgørende for fradragsretten. Af EU-retspraksis følger det, at der endvidere ikke må foreligge svig i forbindelse med ophøret af den økonomiske aktivitet, hvis der stadig skal være mulighed, for at gøre brug af fradragsretten⁴⁷. Dette var dog ikke en problemstilling i denne dom.

Samtidig understregede afgørelsen, at neutralitetsprincippet spiller en vigtig rolle ift. fortolkningen af den europæiske momsret. Dette princip har en nær tilknytning til fradragsretten for generalomkostninger. Såfremt det ikke var tilladt at fradrage de generelle udgifter, ville de direkte udgifter have en mere gunstig momsretlig behandling, hvilket i værste tilfælde kan føre til vilkårlig behandling af den afgiftspligtige persons mulighed for fradrag. Det vil simpelthen stille visse typer af udgifter bedre end andre, hvilket vil være i strid med neutralitetsprincippet, underforstået at udgiften kan henføres til en momspligtig økonomisk aktivitet.

Afgørelsen vedrørte dog en substansoverdragelse i den forstand, at der blev overdraget en forretningsejendom i drift, dog var det stadig uklart om dette *generalomkostningsbegreb* også kunne overføres til eksempelvis overdragelse af kapitalandele. Domstolen anførte specifikt, at generalomkostningsbegrebet kunne anvendes ved gennemførelse af en samlet eller delvis overdragelse af en *formuemasse dvs. en substansoverdragelse* – hvorved det ville være at strække dommens præjudikatværdi en smule, hvis man direkte overførte dette princip til aktieoverdragelser. Spørgsmålet er også, hvorvidt det at besidde og overdrage kapitalandele i samme omfang anses som ”økonomisk virksomhed”. Dette vil blive undersøgt i afsnit 3 omhandlende overdragelse af kapitalandele.

2.2.2 Dansk praksis efter afsigelsen af C-408/98, Abbey National

Indledning

⁴⁶ Præmis 35

⁴⁷ C-32/03 – I/S Fini H

I dette afsnit vil to danske afgørelser blive analyseret for at illustrere, hvordan de danske domstole og Landsskatteretten har fortolket Abbey-dommen i deres afgørelser, og derved inkorporeret EU-praksis ift. fortolkningen af momsloven, som jo netop er et produkt af EU-direktiver.

2.2.3 SKM2005.454.

Faktum og præmisser

Sagen omhandlede det danske selskab A/S af 01.06.1994 Varde (herefter Varde), som havde drevet hoteldrift. Varde var sagsøger, og Told- og Skattestyrelsen var sagsøgte i sagen. Grundet faldende omsætning, valgte Varde at sælge nogle ferielejligheder, som var en del af hotelvirksomheden. Nogle af boligerne blev solgt som fritidshuse, og nogle blev solgt som ferielejligheder med henblik på udlejning og dertilhørende momspligtig omsætning. I forbindelse med salgene, havde Varde afholdt udgifter til bl.a. advokat- og ejendomsmæglerydelser. Told- og Skattestyrelsen mente ikke at disse udgifter var fradragsberettigede, idet styrelsen ikke mente, at der var tale om en virksomhedsoverdragelse.

Styrelsen henviste til Abbey-dommen, hvoraf betingelsen for fradrag var at udgifterne skulle være afholdt i forbindelse med overdragelse af en samlet formuemasse. Styrelsen lagte vægt på selve virksomhedsoverdragelsesbegrebet, og hvilke kriterier der i sådan en situation skal være opfyldt. I sagen var der tale om en omdannelse, hvorved de nye indehavere ikke fortsatte en momspligtig hoteldrift, og af den grund, mente Styrelsen ikke, at der var tale om en virksomhedsoverdragelse.

Varde mente modsatvis, at der som følge af Abbey-dommen netop var mulighed for fradrag, grundet dommens præmisser vedrørende generalomkostninger. Varde ønskede derved, at dommen skulle fortolkes generelt, hvorved dens anvendelsesområde ikke skulle begrænses til virksomhedsoverdragelser alene, men også finde anvendelse allerede fordi, udgifterne kunne anses som generalomkostninger, dvs. at udgifterne havde belastet den momspligtige økonomiske virksomhed, selvom de havde tilknytning til en momsfrigaget aktivitet.

Landskatteretten lagde vægt på hvorvidt der forelå en virksomhedsoverdragelse eller ej. De overdragede lejligheder blev ikke af køberne anvendt til momspligtig virksomhed, og derved mente

Landskatteretten ikke, at der var tale om en virksomhedsoverdragelse. Landsskatteretten kom derfor frem til, at der i lyset af Abbey-dommen, ikke kunne indrømmes fradrag, idet dommen måtte fortolkes således, at der skulle være tale om en virksomhedsoverdragelse, idet dommen netop vedrørte en virksomhedsoverdragelsessituation. Landsskatteretten mente derfor, at det ville være at strække dommens anvendelsesområde, hvis der ligeledes skulle være mulighed for fradrag i denne sag.

Hvad kan udledes af afgørelsen

Dommen giver et klart billede af hvordan de danske myndigheder vælger at fortolke Abbey-National dommen, idet der lægges til grund, at dommen afledte generalomkostningsprincip kræver, at der tillige foreligger en virksomhedsoverdragelse. Af den årsag havde Told- og Skattestyrelsen fokus på køberens aktivitet, da de ligger til grund, at dette er med til af definere hvornår der er tale om en virksomhedsoverdragelse. Afhandlingen har ikke fokus på den problemstilling, men det er stadig værd at bemærke, at selve definitionsproblematikken spiller en stor rolle i retspraksis, og dette kan afgøre om der er ret til fradrag eller ej, såfremt denne afgørelses systematik anvendes.

Sagsøgers (Varde) fortolkning af Abbey-National dommen var modsat Styrelsens, og sagsøger mente i stedet, at dommen var et udtryk for, at generalomkostningsprincippet kan anvendes bredt, dvs. det alene er bestemmende for fradragsretten, at der er tale om udgifter, der har påvirket den afgiftspligtige persons samlede økonomiske virksomhed. I den forbindelse henviste sagsøger til præmisserne 36-38.

Abbey-National dommen vedrører dog netop en substansoverdragelse, og i selve konklusionen fremgår det af fradragsretten finder anvendelse i tilfælde hvor daværende art. 5, stk. 8 er implementeret i medlemsstaten. Denne artikel vedrører netop muligheden for ikke at betragte en hel eller delvis overdragelse som momspligtig overdragelse. Derfor taler mest for, at Landskatteretten var korrekt i alene at anvende dommens anvendelsesområde i virksomhedsoverdragelsessituationen, da der på daværende tidspunkt ikke var afsagt domme, som anvendte dommens præmisser i andre typer af situationer. Denne fortolkning er også i overensstemmelse med Styrelsens cirkulærer 2001-34, hvori det anføres, at dommen kun er

relevant ift. overdragelse af en samlet formuemasse og ikke fx salg af kapitalandele, medmindre disse tillige kan kategoriseres som en virksomhedsoverdragelse.

2.2.4 SKM2008.423.HR

Faktum og præmisser

I dommen SKM2008.423.HR fastslog Højesteret, at ikke alle momsfratagne transaktioner giver ret til momsfradrag som følge af Abbey-dommen. Sagen vedrørte sagsøger selskabet H1 A/S (herefter H1), som drev virksomhed i form af udlejning af ejendomme. H1 blev nægtet fradrag i forbindelse med salget af ejendommene. H1 klagede over afgørelsen, hvorved Landsskatteretten skulle tage stilling. Landsskatteretten anerkendte ikke, at udlejningen udgjorde økonomisk virksomhed. Som følge heraf, var H1 ikke berettiget til fradrag for udgifter i forbindelse med salget. I afgørelserne truffet af henholdsvis Landskatteretten og senere Landsretten, blev der lagt vægt på hvorvidt der var drevet økonomisk virksomhed i momsretlig forstand. Dette ansås ikke at være tilfældet, fordi formålet med selve erhvervelserne af lejligheden var at opnå profit ved senere at sælge dem, og derved ikke udlejning, som i sig selv kan udgøre momspligtig økonomisk virksomhed. Der blev derved lagt stor vægt på sælgers formål med sit oprindelige køb af ejendommene.

Sagen blev anket til Højesteret, og her blev Abbey-dommen inddraget. Højesteret anførte, for det første at der ikke var tale om økonomisk virksomhed i form af udlejning, men at den økonomiske virksomhed bestod i selve salget af ejendommene. Herefter slog Højesteret fast, at Abbey-dommen skal fortolkes således, at det i EU-dommen fastslåede generalomkostningsprincip, kun gælder for omkostningerne afholdt i forbindelse med virksomhedsoverdragelser. Højesteret referer til momslovens § 8, hvori det er hjemlet, at overdragelse af aktiver som led i en overdragelse af virksomheden eller af en del af denne, når den nye indehaver er eller bliver registreret, ikke er anses for værende levering mod vederlag. Den i dommen omhandlende transaktion ansås ikke for at være en virksomheds overdragelse efter § 8, hvorved generalomkostningsprincippet ikke kunne anvendes af sagsøger. Transaktionen blev vurderet til at være levering af goder.

2.2.5 Delkonklusion

Dommene og afgørelsen fra Landskatteretten understreger, at der skal foreligge en virksomhedsoverdragelse, før generalomkostningsprincippet kan avendes på udgifter i forbindelse med en momsfristaget overdragelse, som er på grænsen til at være en virksomhedsoverdragelse. Den danske praksis illustrerer at de danske domstole kun anvender Abbey-National dommen, såfremt der foreligger en virksomhedsoverdragelse efter momslovens § 8. Der foreligger derved ikke en udvidende fortolkning af dommen, som sagsøger ellers efterspurgte i SKM2005.454.

Dommene er udtryk for, at man som sælger af en virksomhed, har ret til at foretage fradrag for de udgifter i forbindelse med overdragelsen, hvilket skyldes, at udgifterne kan karakteriseres som generalomkostninger. Dette forudsætter dog, at sælgeren forinden overdragelsen drev økonomisk virksomhed i momsretlig forstand. Virksomhedsoverdragelsen skal dog tillige være i overensstemmelse med den momsretlige definition heraf, såfremt man følger den danske praksis efter afsigelsen af Abbey-National dommen. Dette afsnit har derved ikke fastlagt, hvorledes aktieoverdragelsen tillige giver ret til fradrag, dette vil blive undersøgt i de øvrige dele af afhandlingen. Det kan dog udledes, at det i tiden efter Abbey-National dommen, ikke var tænkeligt, at dommens generalomkostningsprincip kunne bruges på andet en substansoverdragelser bl.a. i lyset af den danske praksis.

3. Overdragelse af kapitalandele

3.1 Indledning

I nogle af dommene, som vil blive analyseret under dette afsnit, forsøger den afgiftspligtige person at gøre gældende, at aktieoverdragelsen udgør en virksomhedsoverdragelse i momsretlig forstand. Såfremt dette er tilfældet, vil det være muligt at anvende generalomkostningsbegrebet på baggrund af Abbey-dommen. Afhandlingen har dog ikke sit fokus på selve virksomhedsoverdragelsesbegrebet. Det er derfor ikke dybdegående analyseret hvornår domstolene i så fald anser en aktieoverdragelse for at være virksomhedsoverdragelse på lige fod med substansoverdragelsen, og hvilke momenter der i så fald taler herfor. Derfor vil der ikke blive lagt vægt på dette aspekt af dommen. I analyserne fokuseres der i stedet på selve muligheden for fradrag, og derved også de bagvedliggende argumentationer for at henholdsvis give eller nægte fradraget.

Abbey National dommen gav mulighed for at opnå fradrag i forbindelse med en substansoverdragelse, hvorved det er relevant at undersøge hvorvidt den samme argumentation fra dommen, også anvendes når der foreligger en aktieoverdragelse, samt på hvilken måde domstolene behandler fradragsretten i den forbindelse.

3.1.1 Hvad er kapitalandele

I lov om finansiel virksomhed § 5, stk. 4, defineres kapitalandele som: andele i aktieselskaber (aktier), i anpartsselskaber (anparter) samt i andre virksomheders egenkapital⁴⁸. Hvis der tages udgangspunkt i et aktieselskab, er kapitalandelen en ejerandel i selskabet; og såfremt en person skulle være i besiddelse af 100 % af aktierne i selskabet, ejer vedkommende hele selskabet. Af samme grund, kan det argumenteres, at overdragelse af kapitalandele derved kan sidestilles med en substansoverdragelse, idet der i begge situationer sker en overdragelse af en virksomhed, uagtet om det er aktiverne eller selve ejerskabet til de selvsamme aktiver.

48 https://www.finanstilsynet.dk/upload/Temaer/2009/Solvens/Begrebet_kapitalandele.pdf

3.1.2 Koncerner og holdingselskaber

Der findes ikke nogen generel juridisk definition af hvad der forstås ved koncern. I alt sin enkelthed skal det dog forstås som en konstruktion, hvor en flerhed af retligt selvstændige selskaber i retlig henseende behandles som en samlet enhed⁴⁹. I dansk ret anvendes definitionen i kapitalselskabsloven ofte som et pejlemærke, for hvad der skal forstås ved en koncern: Et moderselskab udgør sammen med en eller flere dattervirksomheder en koncern. Dette er i overensstemmelse med definitionen som følger af selskabsskattelovens § 31 c. Det følger ligeledes af førnævnte bestemmelse, at et selskab kun kan have et direkte moderselskab. I de situationer hvoraf flere selskaber anses for at kunne udgøre moderselskabet, er det alene selskabet der udøver bestemmende indflydelse over de økonomiske og driftsmæssige beslutninger. Det er ikke selve det at besidde kapitalandele som afgøre, hvorvidt der foreligger et koncernforhold. Det er i stedet moderselskabets stemmerettigheder, som er udslagsgivende ift. til at kunne statuere et koncernforhold⁵⁰. Det er i alt i sin enkelthed et spørgsmål om, hvorvidt et selskab kan udøve bestemmende indflydelse over et andet selskab, hvilket ikke er muligt, hvis en majoritet af kapitalandelene ikke ligeledes giver en majoritet af stemmerettighederne. Der vil være et moderselskab, hvilket bl.a. kan udgøre et holdingselskab, som har bestemmende indflydelse over et eller flere datterselskaber.

Som en del af en koncern, kan der være et holdingselskab. Der er hellere ikke nogen egentlig definition i dansk lovgivning ift. begrebet holdingselskab, som det ligeledes er tilfældet ved koncernbegrebet. Holdingselskab er ikke en specifik selskabsform, men er derimod karakteriseret ved, at selve formålet er at besidde kapitalandele i ét eller flere selskaber. Dette bør derfor stå klart i selskabets vedtægter. Der er flere grunde til, at holdingkonstruktionen har vundet indpas. Af selskabsretlige grunde kan nævnes at frihedsgraden forøges, da man ved flere ejere med hver sit holdingselskab selv kan bestemme sin individuelle konsolideringsgrad. Det er dog især de skattemæssige fordele, som har gjort holdingselskaber fordelagtige såsom muligheden for at føre overskud over i holdingselskabet samt gunstige sambeskatningsregler ift. underskud. Et

⁴⁹ Søren Friis Hansen mfl., Dansk selskabsret 2, s. 760

⁵⁰ Karnovs noter til selskabsskattelovens § 31 c (note nr. 634)

holdingselskab vil oftest være karakteriseret ved ikke at udøve egentlig erhvervsvirksomhed, men derimod varetager sit erhvervsformål gennem sine driftsselskabet (datterselskaberne)⁵¹.

Dette giver dog også anledning til en række spørgsmål ift. holdingselskabernes momsretlige behandling. Som tidligere skrevet, har afhandlingen også til formål at undersøge hvorvidt overdragelse af kapitalandele momsretligt behandles med fokus på fradragsretten. Holdingselskaber udgør en central del af (i særdeleshed nyere) retspraksis inden for dette område, da disse typer af selskaber ofte afhænder og erhverver kapitalandele. Retspraksis har bl.a. behandlet hvorvidt holdingselskaber i det hele taget er underlagt momsretten, hvilket beskrives i nedenstående afsnit.

3.1.3 Momsrettens anvendelsesområde ift. overdragelse af kapitalandele

Som beskrevet i afsnit 1.5.2, er et af kravene for anvendelse af momsdirektivets regelsæt, at den momspligtige person udøver økonomisk virksomhed. Dette afsnit skal derved ses, som en specificering af kravene, hvor der lægges vægt på aktieoverdragelsen.

3.1.3.1 Generelt

Det følger af momsdirektivets artikel 135, litra f⁵², at finansielle transaktioner er momsfrataget. Det at erhverve, besidde eller afhænde kapitalandel er som udgangspunkt ikke i sig selv økonomisk virksomhed, fordi der ikke foreligger opnåelse af varige indtægter, hvilket er et krav ifølge momsdirektivets artikel 9⁵³. Dette skyldes, at det afkast den momspligtige person opnår fra de erhvervede kapitalandele er en følge af ejendomsretten til godet⁵⁴. Igennem retspraksis er der alligevel opnået en mulighed, hvor overdragelsen af kapitalandele alligevel falder under momsrettens anvendelsesområde.

De situationer hvor der alligevel foreligger økonomisk virksomhed er bl.a.:

⁵¹ Erik Verlauf mfl., Holdingselskaber, side 8-10

⁵² Tidligere: 6. momsdirektivs artikel 13, punkt B, litra d, nr. 5

⁵³ C-60/90 Polysar, præmis 14

⁵⁴ <https://skat.dk/skat.aspx?oid=1977976&chk=216701>, se også C-108/14 – Larentia + Minerva, præmis 18-19

- 1) En finansiel transaktion, som foretages inden for rammerne af en kommerciel fondshandelsvirksomhed
- 2) Transaktionen gennemføres via et direkte eller indirekte indgreb i administrationen i en virksomhed, hvori der besiddes kapitalinteresser
- 3) Transaktionen ligger i permanent og nødvendig forlængelse af den momspligtige virksomhed, som den pågældende momspligtige person udøver⁵⁵

Især eksempel nr. 2 er interessant ift. nyere retspraksis og holdingselskabers mulighed for momsretlig fradrag. Det følger af retspraksis, at såfremt holdingselskabet alene har til formål af besidde kapitalinteresser i et selskab, uden at det direkte eller indirekte griber ind i administrationen, bortset fra de rettigheder holdingselskabet besidder via sin egenskab som aktionær eller selskabsdeltager, vil holdingselskabet ikke være momspligtig og derved ikke have ret til fradrag⁵⁶. Dette skal netop ses i lyset af, at holdingselskaber i traditionel forstand, også kaldet rene holdingselskaber, ikke anses for at udøve økonomisk virksomhed ift. det begreb momsretten opererer med.

3.1.3.2 Bestemmende indflydelse

Spørgsmålet er endvidere hvad der skal forstås ved "indgriben". Dette foreligger når holdingselskabet i kraft af sin besiddelse af kapitalandel opnår og gøre brug af sin bestemmende indflydelse i et datterselskab. Den bestemmende indflydelse vil sige, at der kan træffes beslutninger ift. administrationen af datterselskabet. De danske skattemyndigheder henviser til selskabsskattelovens (herefter SEL) § 31 c, stk. 2-6⁵⁷. Ifølge bestemmelsen er det afgørende, at det er muligt at styre datterselskabets økonomiske og driftsmæssige beslutninger. Denne beføjelse besidder et selskab som udgangspunkt, såfremt dette ejer mere end halvdelen af stemmerettighederne i et selskab. Det er netop stemmerettighederne der i skattemæssige forstand er afgørende for, om der overhovedet foreligger et koncernforhold, og ikke hvorvidt der ejes over 50 % af kapitalandelene. Det er ligeledes ikke et krav, at et moderselskab overhovedet skal besidde kapitalandele, hvilket er i overensstemmelse med 7. selskabsdirektiv. Hvis moderselskabet, ikke ejer

⁵⁵ C-80/95 - Harnas og Helm mod Staatssecretaris van Financiën, præmis 16

⁵⁶ C-333/91 – Sofitam SA mod Ministre chargé du Budget, præmis 12

⁵⁷ <https://skat.dk/skat.aspx?oid=2085638&chk=216701>

over halvdelen af stemmerettighederne, kan der alligevel foreligge bestemmende indflydelse. Det kan være i den situation, hvor moderselskabet efter aftale alligevel har råderetten over majoriteten af stemmerettighederne. Det kan være såfremt, det fx er blevet bestemt i en ejerftale eller i vedtægterne, at moderselskabet har beføjelser til at styre driften. Hvis moderselskabet har mulighed for at udpege eller afsætte et flertal af medlemmerne i det øverste ledelsesorgan, eller hvis selskabet på anden måde besidder det faktiske flertal af stemmerne på generalforsamlingen eller et tilsvarende organ, er der ligeledes tale om bestemmende indflydelse. Alene det at have en vetoet, er ikke tilstrækkeligt til at statuere bestemmende indflydelse⁵⁸.

Såfremt et datterselskab er ejet i forholdet 50-50, dvs. at der er to kapitalejere med hver især 50 % af kapitalen og stemmerne, er ingen af disse moderselskabet, og der foreligger ikke bestemmende indflydelse. Denne konstruktion kaldes også et joint-venture⁵⁹. Dog kan de tidligere oplistede eksempler bruges til alligevel at udpege et egentligt moderselskab på trods af et 50-50 forhold. Afgørelsen SKM2006.107.SR omhandlede A, som ejede 50 % af selskabet C, med dertilhørende 50 % af stemmerettighederne. Idet A tillige kunne udpege 3 ud af en bestyrelse bestående 3-5 medlemmer i C, blev A anset som moderselskabet. I afgørelsen SKM 2010 677, var et selskab ejet 50-50, af to aktieselskaber (kaldet henholdsvis A og B). A og B kunne hver især udpege 3 medlemmer til en bestyrelse bestående af 6 medlemmer, dog kunne A tillige udpege bestyrelsesformanden. Bestyrelsesformanden havde ligeledes den afgørende stemme ved stemmeuenighed. A's beføjelse til at udpege bestyrelsesformanden var dog ikke nok til at statuere bestemmende indflydelse. Dette skal formentlig ses i lyset af, at der også var aftalt 100 % repræsentation og enstemmighed ved alle væsentlige beslutninger truffet af bestyrelsen⁶⁰. Ved 50-50 forholdet er der en risiko for "dead-lock", hvilket er en uenighed mellem kapitalejere, som hver især har 50 % af kapitalen og stemmerne. Dette magtbalance-problem har forskellige løsninger i praksis. En af løsningerne er, at bestyrelsesformanden har den afgørende stemme, som det var tilfældet i SKM 2010 677.

⁵⁸ Afgørelsen - SKM 2008 688 SR

⁵⁹ Køb og salg af virksomheder, s. 237

⁶⁰ Karnovs noter til selskabsskattelovens § 31 c (note nr. 646)

3.1.3.3 C-108/14 – Larentia + Minerva

Dommen C-108/14 – Larentia + Minerva (herefter Minerva), illustrerer på fin vis, hvornår der er tale om økonomisk virksomhed og derved indgriben. Dommen ændrede dansk praksis i forhold til holdingselskabers fradragsret for omkostninger forbundet med besiddelse og erhvervelse af kapitalandele⁶¹. Det er at gribe ind i et datterselskab opfyldte kravet om økonomisk aktivitet, og denne aktivitet var derfor fradragsberettiget, dog var det at besidde kapitalandele ikke økonomisk aktivitet. Før dommens afsigelse valgte de danske skattemyndigheder at tillade et skønsmæssigt fradrag for holdingselskaber, hvilket dog i praksis var skønnet meget lavt, idet selve holdingaktiviteten blev anset for at være den væsentligste del af holdingselskabernes aktivitet⁶². Som skrevet i afsnit 3.1.3.1 lever holdingaktivitet ikke op til kravet i momsdirektivet artikel 9.

Sagen vedrørte et holdingselskab, som ønskede fradrag for sine udgifter i forbindelse med erhvervelsen af nogle datterselskaber. EU-domstolen slog fast, at såfremt der med samtidig med erhvervelsen af kapitalandelelele direkte eller indirekte gribes ind i administrationen af datterselskaberne, kunne der opnås fradrag. Det var endvidere et krav, at der samtidig iværksattes transaktioner fra holdingselskabet til datterselskabet, som var underlagt moms. Hvis begge betingelser ikke var opfyldt, forelå der ikke indgriben.⁶³ Transaktionerne skulle altså være en konsekvens af den indgriben, der opstod som følge af erhvervelsen⁶⁴. Der ville være fuld fradragsret, hvis der blev leveret momspligtige ydelser til alle datterselskaberne, ellers vil der modsatvis kun være delvist fradrag, hvis der kun blev faktureret til visse datterselskaber⁶⁵. I Minerva udgjorde de momspligtige transaktioner managementydelser. Minerva ændrede praksis således, at holdingselskaber nu havde mulighed for fuld fradrag for udgifter, som opstod som følge af erhvervelse og besiddelse af kapitalandele. Det fulde fradrag kunne ske med hjemmel i momsdirektivets art. 17, stk. 2, hvilket dog skulle ske i overensstemmelse med art 17, stk. 5, såfremt der tillige var transaktioner, som ikke gav ret til fradrag. Dette kun være i den situation hvor holdingselskabet både leverede momspligtige og momsfrigtage ydelser til sit datterselskab.

⁶¹ <https://www.kromannreumert.com/Nyheder/2017/03/Holdingselskabers-ret-til-momsfradrag>

⁶² <https://www.pwc.dk/da/artikler/2018/10/praksisaendring-skattestyrelsen-holdingselskaber-momsfradragsret.html>

⁶³ C 28/16 – MMV Maygar

⁶⁴ <https://www.dahllaw.dk/nyheder/247/16-jan-2019-momsretlig-praksis-for-holdingselskaber-er-under-udvikling/>

⁶⁵ <https://www.pwc.dk/da/artikler/2018/10/praksisaendring-skattestyrelsen-holdingselskaber-momsfradragsret.html>

Afgørelsen vedrørte køb af kapitalandele, hvorved det stadig var tvivlsomt, hvorvidt dommens rækkevide også gjaldt salg. Dette vil blive diskuteret nærmere i analysen af AB SKF afsnit 3.2.3.

3.1.3.4 C-320/17 Marle Participations SARL

Det er som tidligere nævnt et betingelse, at der foreligger momspligtige transaktioner fra holdingselskabet til datterselskabet, og at disse faktureres. De danske skattemyndigheder havde indtil afsigelsen af EU-dommen C-320/17 Marle Participations SARL (herefter Marle) haft ret strenge krav, til hvad der udgør en indgriben. Eksempler på transaktioner, der ikke blev anerkendt som indgriben i administrationen af datterselskaber, var bl.a. udlejning af fast ejendom, maskiner eller levering af rengøringsydelser. Derved satte de danske skattemyndigheder en nedre grænse for indgriben, selvom der ikke forelå klar EU-praksis herom.

Marle-dommen omhandlede et fransk holdingselskab, som havde til formål af forvalte andele i nogle datterselskaber, som var en del af den samlede koncern. Holdingselskabet udlejede en ejendom til datterselskaberne. Holdingselskabet gennemførte en omstrukturering, hvorved der blev afhændet og erhvervet værdipapirer, hvilket også førte visse udgifter med sig⁶⁶. Tvisten omhandlede, hvorvidt der var fradrag for de førnævnte udgifter. I afgørelsen blev der henvist til Minvera-dommen, hvorved udgangspunktet var, at rene holdingselskaber ikke udøvede økonomisk virksomhed i momsrettens forstand, og som følge heraf var der ikke ret til fradrag. Imidlertid er der, som tidligere beskrevet, visse undtagelser hertil. EU-domstolen oplyste nogle af de tidligere anerkendte eksempler på indgriben i datterselskaber, hvilket bl.a. udgjorde levering af administrative, finansielle, regnskabsmæssige, kommercielle og IT-mæssige ydelser⁶⁷. EU-domstolen mente til gengæld ikke, at dette var en udtømmende liste, og af denne grund kunne udlejning af fast ejendom til datterselskabet tillige anses som økonomisk virksomhed. Derved levede udlejningen op til kravet om momspligtige transaktioner, som skulle gennemføres efter en indgriben. Holdingselskabet havde derfor mulighed for at foretage fradrag for udgifterne forbundet med omstruktureringen.

⁶⁶ C-320/17 Marle Participations SARL, præmis 9-10

⁶⁷ Præmis 30

Delkonklusion – hvornår udøver holdingselskaber økonomisk virksomhed?

Før et holdingselskab overhovedet har muligt for at foretage fradrag, skal selskabet udøve økonomisk virksomhed. På baggrund af EU-praksis, var der opstillet nogle krav, hvorefter holdingselskaber kunne udøve økonomisk aktivitet, og derved have mulighed for fradrag.

Med afsigelsen af Minerva kunne der opnås fuldt fradrag, idet skattemyndigheder ikke på baggrund af holdingaktiviteten kunne begrænse fradraget. Denne indgriben bestod i Minerva-afgørelsen af management ydelser. Retstilstanden var dog stadig den, at der var ret strikse krav til hvad der kunne udgøre en indgriben. Med de danske skattemyndigheder tidligere praksis var visse ydelser såsom udlejning af fast ejendom ikke tilstrækkelige til at medføre økonomisk virksomhed. Med afsigelsen af Marle blev fradragsretten dog markant udvidet, hvorved de transaktioner, som skal iværksættes efter en indgriben ikke længere kunne begrænses efter deres art. Nu er kravet blot, at holdingselskabets transaktioner til datterselskabet kan anses som afgiftspligtig aktivitet efter momslovgivningen. Rene holdingselskaber, dvs. selskaber som alene besidder kapitalandele og ikke leverer ydelser til sine datterselskaber, vil dog stadig ikke have mulighed for momsfradrag⁶⁸.

3.2 Analyse af afgørelser

3.2.1 Indledning

I analyserne af dommene vedrørende substansoverdragelse blev de generelle principper for fradragsmuligheden beskrevet. I følgende afsnit vil flere domme omhandlende overdragelse af kapitalandele blive analyseret, for at fastlægge om den momsretlige behandling af fradragsretten følger linjen lagt i fx Abbey-dommen. Dommene gennemgås i kronologisk rækkefølge startende med BLP Group PLC – C-4/96 (herefter BLP-dommen). Denne dom er også nævnt tidligere i opgaven, da den var central ift. generalomkostningsbegrebet. De domme der analyseres efter BLP-dommen, skal derfor ses i forlængelse af de præmisser der blev lagt for dagen i førnævnte. Dette skal være med til at illustrere, hvorvidt retstilstanden har ændret siden slut 90'erne, eller om EU-domstolen anvender andre kriterier i deres vurdering af fradragsretten. Momsretten *syn* på finansiell virksomhed er, at det som udgangspunkt slet ikke hører under momsrettens anvendelsesområde, og dette vil også komme til udtryk i afgørelserne. Det er for det første nødvendigt at kunne

⁶⁸ <https://www.dahllaw.dk/nyheder/247/16-jan-2019-momsretlig-praksis-for-holdingselskaber-er-under-udvikling/>

kategorisere den momspligtige persons aktivitet på en sådan måde, at det alligevel har momsretlig relevans. Herefter kommer problemstillingen ift. selve fradragmuligheden for udgifterne, hvor der anføres yderligere kriterier som skal opfyldes, fx hvorvidt udgiften har påvirket aktieprisen eller ej. Dommene har især til formål at fremstille hvilke kriterier der i så fald skal være opfyldt, samt om disse har ændret sig gennem årene.

3.2.2 Analyse af BLP Group PLC - C-4/94

Indledning

Denne dom var i en længere årrække af stor betydning for den momsretlige behandling i forbindelse med overdragelse af kapitalandele. Dommen blev afsagt inden Abbey-dommen, hvorfor de to dommes betydning for retstilstanden vil blive diskuteret i dette afsnit, hvor der bl.a. vil lægges vægt på dommens forskelle, hvilket både vedrører EU-domstolens konklusioner samt sagernes forskelligartede faktum. Dommen er essentiel ift. at beskrive udviklingen i retstilstanden, hvorimod der grundet dommens alder, kan stilles spørgsmål ved dens nuværende præjudikatværdi. Denne dom er ligeledes central for fradragmuligheden af generalomkostninger.

Faktum og præmisser

Sagen vedrørte selskabet BLP Group (herefter BLP), som forvaltede kapitalandele samt leverede tjenesteydelser. BLP havde erhvervet det tyske selskab Berg. Grundet dårlig økonomi blev 95 % af andelene i Berg afhændet blot to år senere. Indtægten herfra brugte BLP til at afvikle gæld⁶⁹. I forbindelse med afhændelsen havde BLP afholdt udgifter til advokater og revisorer, hvoraf selskabet ønskede fradrag for momsen. BLP påberåbte sig det sjette momsdirektivs artikel 17 og 19, som vedrørte muligheden for fradrag samt beregningen af pro-rata satsen.

Sagen var endt ved High Court (den britiske landsret), som valgte at forelægge EU-Domstolen nogle præjudicielle spørgsmål, som skulle afklare, hvorvidt tjenesteydelser anvendt til udførelsen af en afgiftsfri transaktion (salg af selskabsandele, hvilket ansås som en finansiel bitransaktion) var fradragberettiget, når disse havde til formål af dække overdragerens gæld⁷⁰.

⁶⁹ Præmis 3

⁷⁰ Præmis 11

BLP gjorde gældende, at formålet med afhændelse af de overdragne kapitalandele netop var at indfri deres gæld, som hidførte fra selskabets afgiftspligtige transaktioner, såsom levering af ydelser til handelsselskaber i møbelindustrien. Da BLP mente, at der derved var en sammenhæng mellem de anvendte tjenesteydelser og deres afgiftspligtige transaktioner, ville en nægtelse af fradrag være uforenligt med neutralitetsprincippet. BLP gjorde tillige gældende, at såfremt selskabet havde optaget lån til at afdrage gælden, ville der have været fradrag for en sådan finansiel tjenesteydelse⁷¹. I den forbindelse blev neutralitetsprincippet påberåbt, idet momssystemet derved kunne påvirke en økonomisk beslutning, såfremt der *kun* ville være fradrag i lånesituationen.

Domstolen afviste dog BLP's argumentation. Domstolen afviste at formålet/hensigten, selve det at betale gælden af, havde nogen betydning, såfremt de omhandlende tjenesteydelser ikke havde en direkte og umiddelbar tilknytning til en afgiftspligtig transaktion⁷². Domstolen henviste ligeledes til første direktivs artikel 2, som fastlog, at der kun var fradrag, såfremt der tillige var sket belastning af omkostningselementerne af en afgiftspligtig transaktion. Endvidere fastslog Domstolen, at hensigten ikke kunne tillægges vægt, da det måtte være transaktionens objektive karakter, som fastlog, hvorvidt der var ret til fradrag. En anden fortolkning ville simpelthen stride imod momssystemets formål. Dette blev begrundet med, at momssystemet ville blive uoverskueligt, hvis en transaktions subjektive karakter tillige skulle indgå i bedømmelsen.

Domstolen behandlede generalomkostningsbegrebet i præmis 25. Her nævntes muligheden for fradragsret ift. diverse tjenesteydelser, dog ville dette kræve, at dette var en del af virksomhedens generelle udgifter og derved indgik i produkternes priselementer, samt at ydelsen skulle bruges til gennemførelse af en afgiftspligtig transaktion. Samtidig blev BLP's argumentation om neutralitet afvist, idet den mentes at være for vidtgående⁷³.

Som det var tilfældet med *Abbey National*, sondrede EU-Domstolen også mellem helt og delvis fradrag.

⁷¹ Præmis 13-15

⁷² Præmis 19

⁷³ Præmis 24-26

Hvad kan udledes af dommen – set i lyset af C-408/98 Abbey National

Afgørelsen slår fast, at selve hensigten med en fritagen transaktion er ligegyldig. Der gives ikke mulighed for fradrag, selvom det endelige formål er gennemførelsen af en afgiftspligtig transaktion. Dommen er også et udtryk for, at en afhændelse af kapitalandele ikke udløste fradrag for moms for de dertilhørende tjenesteydelser og andre udgifter forbundet med afhændelsen, hellere ikke efter reglerne om generalomkostninger.

Domstolen gav udtryk for, at et af kravene for fradrag, var at der skulle foreligge en klar forbindelse mellem den afholdte udgift og en afgiftspligtig transaktion. Herved adskiller BLP Group-dommen sig fra Abbey-dommen, idet sidstnævnte gav ret til fradrag, netop med den begrundelse, at udgifterne til tjenesteydelser også havde påvirket virksomhedens afgiftspålagte økonomiske virksomhed og priserne på disse produkter/ydelser på trods af forbindelsen til den afgiftsfrie virksomhedsoverdragelse. Det er derved de samme overvejelser, som beskrevet i BLP Group-dommens præmis 25, der også ses i Abbey-dommen, dog med den forskel, at der gives fradrag i sidstnævnte

I denne afhandlings indledning nævntes de forskellige muligheder for fradrag, hvoraf domstolene som udgangspunkt først vil undersøge om der foreligger en direkte tilknytning og herefter, om udgifterne i stedet kan kategoriseres som generalomkostning. På baggrund af analysen, må det konstateres, at fradrag som følge af den direkte tilknytning i praksis var den eneste mulighed for aktieoverdragelse, da der ikke blev skelnet meget til generalomkostningsmuligheden i denne dom.

I Abbey-dommen vurderes der først, om udgiften har en direkte og umiddelbar tilknytning til en transaktion, der gav ret til fradrag, hvilket blev afvist i dommen. Herefter bør domstolen allerede have nægtet fradrag, hvis de havde fulgt linjen i BLP Group-dommen. Der blev i stedet tilladt momsfradrag, med begrundelserne nævnt i afsnit 2.2.1. Abbey-dommen blev afsagt 6 år efter BLP Group-dommen, hvorved Abbey må antages at have en større præjudikatværdi og være et udtryk for den på tidspunktet gældende retstilstand. Der er dog tale om to forskellige situationer dvs. henholdsvis substans- og aktieoverdragelse, og derfor kan Abbey ikke anses for alene at ændre på anvendeligheden af BLP Group-dommen. Efter afsigelsen af Abbey-dommen udstedte Told- og

Skattestyrelsen et cirkulære, som vedrørte fradragsretten for moms af omkostninger i forbindelse med overdragelse af fast ejendom⁷⁴. Ifølge cirkulæret ændrede Abbey-dommen ikke på resultatet af BLP Group dommen, men den skulle i stedet ses som en præcisering af den. Det må forstås således, at Abbey-dommen ikke opfandt generalomkostningsbegrebet, men dommen var med til at præcisere anvendelsen heraf, og dommen har uden tvivl udvidet anvendelsesområdet. Men Abbey-dommens præjudikatværdi måtte på tidspunktet for afsigelsen alene kunne strækkes til lignende situationer, dvs. substansoverdragelse og særdeleshed overdragelse af fast ejendom. BLP-Group dommen anvendte/fastholdte en snæver anvendelse af fradragsretten, hvorved udgifter i tilknytning til en aktieoverdragelse som det helt klare udgangspunkt ikke var at anse som generalomkostninger.

For at kunne fastslå, hvorvidt BLP-Group-afgørelsen ikke længere er udtryk for den gældende opfattelse inden for momsretten, er det nødvendigt at analysere andre afgørelser som også vedrører overdragelse af kapitalandele/aktiesalg.

3.2.3 C-29/08 - AB SKF

Indledning

Dommen vil blive analyseret for at fastlægge retstilstanden for overdragelse af kapitalandele, med udgangspunkt i overdragerens mulighed for fradrag. Endvidere vil dommen blive analyseret i lyset af BLP afgørelsen, som i høj grad vedrører samme situation. Denne dom vil også blive brugt til at illustrere hvordan momsrettens krav om økonomisk virksomhed kan foreligge ved overdragelse af kapitalandele.

Faktum og præmisser

Sagen vedrørte det svenske selskab AB SKF (herefter SKF), som var moderselskabet i en industrikoncern. SKF fortog nogle omstruktureringer, og i den forbindelse ønskede selskabet at overdrage alle aktierne i et 100 % datterselskab og en del af aktierne i et andet selskab. I forbindelse med gennemførelsen heraf, havde SKF afholdt udgifter til juridisk rådgivning, hvor disse

⁷⁴ <https://skat.dk/skat.aspx?old=134515&chk=216701>

var pålagt moms⁷⁵. Formålet med afståelsen af kapitalandele var at frigøre midler til finansieringen af øvrig aktivitet i koncernen. Essensen af de spørgsmål den svenske Regeringsrätten ønskede afklaret, var hvorvidt et selskab havde mulighed for fradrag af rådgivningsydelse forbundet med kapitaloverdragelsen.

Økonomisk aktivitet

Domstolen vurderede først hvorvidt SFK overhovedet udøvede økonomisk virksomhed, da dette er et krav, før forholdet falder inden for momsrettens anvendelsesområde og derved berettiger fradrag. Domstolen beskrev først udgangspunktet; at erhvervelse, ihændehavelse og salg af aktier ikke udgør økonomisk virksomhed, da der ikke foreligger udbytte af et gode med henblik på opnåelse af indtægter af varig karakter⁷⁶. Igennem retspraksis er der alligevel opnået en mulighed hvor overdragelsen alligevel anses som økonomisk aktivitet, såfremt der sker en direkte eller indirekte indgriben i administrationen i selskaberne, hvor der besiddes kapitalinteresser.

SKF levede op til kravene, fordi SFK kunne anses som et moderselskab, hvorved det derved greb ind i administrationen af datterselskaberne. Det måtte have stået ret klart, at SFK havde bestemmende indflydelse over datterselskaberne, idet dette ikke gav anledning til uddybelse i dommen. Samtidig havde SFK også leveret tjenester af administrativ, regnskabsmæssig og kommerciel art til datterselskaberne, hvorved kravet om levering af momspligtige tjenesteydelser var opfyldt. Dette illustrerer også, at kravet om indgriben også finder anvendelse, i den situation hvor man sælger sit datterselskab, og ikke kun i tilfælde hvor der erhverves et datterselskab.

EU-Domstolen nævnte yderligere, at såfremt de to førnævnte kriterier var opfyldt (indgriben og samtidig levering af tjenesteydelser), så ville en afståelse af kapitalandele, som derved bragte den førnævnte indgreben i datterselskabet til ophør, også være at anse som økonomisk virksomhed.

Der blev også henvist til Kommissionens opfattelse, hvorved at transaktionen med salg af aktier kunne sidestilles med salg af aktiver. Dommen åbnede derved op for, at der er situationer, hvor der

⁷⁵ Præmis 21

⁷⁶ Præmis 28

ikke skal skelnes mellem en aktieoverdragelse ctr. aktivoverdragelse, da de i funktionel henseende kunne være ens⁷⁷. I denne dom, valgte EU-domstolen dog ikke at anse aktieoverdragelsen som en virksomhedsoverdragelse, idet det anføres i præmis 38:

- *I den foreliggende sag gør de sagsakter, der er fremlagt for Domstolen, det ikke muligt at afgøre, om salget af aktierne i datterselskabet og det kontrollerede selskab har medført en hel eller delvis afståelse af aktiverne i de pågældende selskaber.*

Fradragsretten

Med henvisning til Abbey-dommen, nævnes de to muligheder for fradrag, henholdsvis i den situation hvor udgifterne har tilknytning til en momspligtig transaktion, eller såfremt udgifterne kan anses for at være generalomkostninger. Det er desuden i den rækkefølge EU-domstolen vurderede fradragsretten, såfremt første mulighed ikke var opfyldt, blev generalomkostningsmuligheden i stedet undersøgt⁷⁸. Da SKF ansås for at udøve økonomisk virksomhed i momsrettens forstand, blev momsfradraget tilladt, da det ellers ville være i strid med neutralitetsprincippet⁷⁹. EU-domstolen gjorde det meget klart i præmis 68, at det ikke spillede nogen rolle, om udgiften kunne relateres til en afgiftsfritaget transaktion, så længe det i stedet kunne kvalificeres som en generalomkostning.

Endvidere valgte domstolen at præcisere generalomkostningsbegrebet yderligere i forhold til sagen faktum, idet det nævntes, at fradraget kun var muligt, hvis udgifterne til rådgivning ikke havde påvirket prisen på de solgte aktier. Det var op til Regeringsrätten at tage stilling til dette.

Hvad kan udledes af dommen

Dommen er med til at understrege, at holdingselskabers aktivitet godt kan være inden for det momsretlige anvendelsesområde, hvis visse betingelser er opfyldt. Udgifter i forbindelse med salg af kapitalandele kan derfor anses som generalomkostninger. Tidligere i opgaven, er dommen Minverva beskrevet, og denne vedrørte holdingselskabets køb af kapitalandele, hvorimod SKF-

⁷⁷ Præmis 31-35 – (Da dette ikke er afhandlingens fokus, analyseres dette ikke dybdegående i afhandlingen)

⁷⁸ Præmis 57-60

⁷⁹ Præmis 66

dommen omhandler salget heraf. I begge afgørelser blev kravet om indgriben i et datterselskab vurderet, og i begge domme var kravene opfyldt. Ved SKF's salg af kapitalandele bragte selskabet endvidere sin indgriben til ophør. SKF-dommen illustrerer, at det derved ikke spiller nogen rolle, at et holdingselskab via sin aktivitet (salget af kapitalandele) ikke længere opfylder kravene om økonomisk aktivitet, såfremt disse betingelser var opfyldt på tidspunktet hvor de momspligtige ydelser erhverves.

Minerva-afgørelsen ændrede retstilstanden, hvorved der blev åbnet op for mulighed for fuldt fradrag i forbindelse med køb af kapitalandele. De danske skattemyndigheder var dog af den opfattelse, at dommen ikke ændrede praksis for, fradragsretten forbindelse med holdingselskabers overdragelse af kapitalandele i datterselskaber⁸⁰. Dog er det i høj grad samme argumentation der anvendes, da der i begge afgørelser gives fradrag, såfremt udgifterne kan kategoriseres som generalomkostninger. Dette har også ført til, at retstilstanden kaldes for asymmetrisk, idet der kun ved erhvervelsen af kapitalandele gives fuldt fradrag⁸¹.

Det er værd at bemærke, at der under spørgsmålet om fradragsret ikke henvises til BLP-dommen. Det er i højere grad præmisserne fra Abbey-dommen der henvises til, selvom denne til forskel fra BLP-dommen ikke vedrører salg af kapitalandele men i stedet vedrører en aktivoverdragelse. Med afsigelsen af SKF-dommen, må det derved antages at nyere retspraksis har overhalet BLP-dommen, hvor dens præjudikatværdi ikke er særlig stor eller på grænsen til at være ubetydelig. Det er derfor i høj grad det samme generalomkostningsbegreb som kan anvendes både ift. aktie- og aktivoverdragelse. Samtidig ryger man uden for generalomkostningsbegrebet, hvis de omtvistede udgifter har påvirket prisen på aktierne, dette må skyldes at udgifterne derved ikke kan anses som generelle udgifter i forbindelse med den økonomiske aktivitet, men i højere grad direkte har påvirket prisen på en momsfristaget transaktion. Derved havde EU-domstolen det synspunkt, at salgskostningerne ikke måtte være et omkostningselement ved selve salget⁸². Derfor er denne

⁸⁰ <https://www.skat.dk/skat.aspx?oid=2184623>

⁸¹ Mads Albert Smedegaard Nielsens opgave 2016, side 54

⁸² <https://www.dahllaw.dk/nyheder/289/18-mar-2019-holdingselskabers-momsfradragsret-ved-salg-af-kapitalandele/>

afgørelse med til at præcisere hvad der på tidspunktet for dommens afsigelse skulle forstås ved generalomkostninger ifb. med aktieoverdragelser.

Dommen illustrerer også, at det ikke er et krav, at aktieoverdragelsen er at anse som en virksomhedsoverdragelse. Såfremt aktieoverdragelsen anses som en virksomhedsoverdragelse, hvilket dommen også åbner op for ved at henvise til Kommissionens argumentation, vil generalomkostningsbegrebet kunne anvendes med direkte henvisning til Abbey-dommen, hvorved der kan opnås helt eller delvist fradrag ift. til de betingelser dommen oplyste. Det mest væsentlige man kan udlede af dommen er i stedet, at udgifter der er påført som følge af et aktiesalg, også kan kategoriseres som generalomkostninger, såfremt disse ikke er medregnet i prisen på de solgte aktier. Denne dom nuancerede derved det generalomkostningsbegreb, som er afledt af Abbey-dommen, og præciserer begrebet ift. dets anvendelse ved aktieoverdragelser.

Under alle omstændigheder vil hverken udgifter afholdt som følge af henholdsvis en substans- eller aktieoverdragelse nogensinde være fradragsberettigede som følge af direkte omkostninger, men i begge situationer er det generalomkostningsmuligheden der skal anvendes.

[3.2.4 SKM2014.857.LSR](#)

Indledning

Det fremgik af præmis 73 i AB SKF-dommen af den nationale domstol, skulle tage stilling til hvorvidt der udgifterne til de omtvistede tjenesteydelser var medregnet i prisen på aktierne. Derved er de nationale domstole efterladt en relativt stort skøn, når de skal vurdere hvorvidt et holdingselskab i forbindelse med salg af aktier. Af denne grund er det interessant at vurdere dansk retspraksis, da man derved kan undersøge om der i så fald gives fradrag i førnævnte situation, nu hvor EU-domstolen har åbnet op for muligheden med afsigelsen af AB-SKF-dommen. Afgørelsen behandler også en problemstilling ift. fællesregistrering, da dette ikke er afhandlingens fokusområde, vil der ikke være nærmere analyse af den del af afgørelsen.

Faktum og præmisser

Et dansk selskab afhændede alle aktierne i to datterselskaber, og i den forbindelse afholdte selskabet en række udgifter til bl.a. juridisk rådgivning samt udgifter til finansiel due diligence-rapport. Selskabet gjorde gældende, med henvisning til AB-SKF-dommens præmis 41, at et aktiesalg kan sidestilles med en virksomhedsoverdragelse, hvorved der bør være ret til at fradrage udgifterne som generalomkostninger. Selskabet lagde især stor vægt på, at udgifterne ikke var indregnet i prisen på de solgte aktier, men at prisen var fastsat på almindelige markedsmæssige vilkår som følge af forhandling mellem sælger og køber. Det gjordes endvidere gældende, at udgifterne indgik som et omkostningselement i selskabets øvrige leverancer.

Landskatteretten nævnte først nogle af de basale betingelser for fradragsretten, fx at udgifterne afholdes af en afgiftspligtig person og udgifterne er til brug for momspligtig virksomhed. Disse betingelser blev ikke vurderet dybdegående af Landsskatteretten, der derimod sprang direkte til vurderingen af hvorvidt udgifterne til tjenesteydelser direkte kunne henføres til salget af aktierne. Det blev konkluderet, at tjenesteydelserne havde en direkte tilknytning til den momsfrataget transaktion (salget af aktierne), og at dette havde påvirket prisen på aktierne. Som følge heraf ansås udgifterne ikke for at være generalomkostningerne, hvorved der ikke var ret til momsfradrag.

Hvad kan udledes af afgørelsen

Dette er en af de seneste afgørelser fra Landsskatteretten i forhold fradragsret i forbindelse med salg af aktier. Afgørelsen er derfor et udtryk for den nuværende linje som Landskatteretten lægger i denne type af sager. Afgørelsen giver udtryk for, at fordi det vurderes, at der foreligger en direkte sammenhæng mellem udgifterne, dvs. en kausal tilknytning, anser Landskatteretten at prisen på ydelserne var indregnet i aktiernes pris, uden dette blev underlagt en nærmere vurdering. Dette er et udtryk for en automatiseret vurdering til forskel for en konkret vurdering, dvs. der ikke lægges vægt på, hvorvidt selskabets øvrige momspligtige transaktioner er belastet af udgiften, men at der blot ses på en kausale tilknytning mellem udgiften og salget af aktierne, og at såfremt denne er tilstede, nægtes der fradrag⁸³. Dog har de danske myndigheder som følge af AB SKF-dommen ret til at foretages skønnet, hvorved det i praksis (i Danmark) må anses for værende svært at opnå fradrag

⁸³ Mads Albert Smedegaard Niensens, Holdingselskabers fradragsret for moms af udgifter afholdt i forbindelse med erhvervelse, besiddelse og salg af kapitalandele, side 53

for generalomkostninger i forbindelse med salg af kapitalandele, hvis man skal leve op til kriterierne fastlagt i AB SKF-dommen.

Den danske afgørelse er meget kortfattet, hvorved den ikke ligefrem bidrager til en klar retstilstand, som de danske borgere kan støtte sig op ad. Den fastlægger ingen kriterier for, hvornår aktiepriserne ikke belastes af de omtvistede udgifter, hvilket må antages at være kritisk i et retssamfund som det danske. Såfremt man forholder sig meget kritisk til afgørelsen, kan man udlede, at de danske skattemyndigheder vælger den mest snævre fortolkning af AB SKF-dommen som muligt, for at kunne fastholde deres stramme kurs ift. fradrag i forbindelse med aktiesalg.

Nyere retspraksis fra EU-domstolen har dog anlagt nogle andre typer af vurderingskriterie, hvilket vil blive nærmere redegjort for i afhandlingens følgende domsanalyser.

3.2.5 C-249/17 Ryanair Ltd

Indledning

Flyselskabet Ryanair ønskede at overtage et andet luftfartselskab (herefter målselskabet), og i den forbindelse havde Ryanair afholdt udgifter i forbindelse med et offentligt tilbud om overtagelsen af alle aktier i målselskabet. Grundet de konkurrenceretlige regler, fik Ryanair afslag på at kunne overtage samtlige aktier, og selskabet fik tilladelse fra konkurrencemyndighederne til at erhverve en del af aktierne. Transaktionen kunne derfor ikke fuldtud gennemføres, men Ryanair ønskede stadig fradrag for moms pålagt tjenesteydelserne i forbindelse med overtagelsesforsøget. Ryanairs argument for at kunne foretage fradraget, var at der efter overtagelsen ville blive grebet ind i målselskabet, samt at der ville blive iværksat levering af administrationsydelser. Den engelske domstol forelagde EU-domstolen nogle spørgsmål, som bl.a. skulle afklare om der var tilstrækkelig og direkte tilknytning mellem tjenesteydelserne (som der ønskedes fradrag for) og den potentielle (men ikke gennemførte) levering af administrationsydelser til målselskabet i tilfælde af køb af kapitalandele⁸⁴.

Faktum og præmisser

⁸⁴ Præmis 8-12

EU-domstolen tog for det første stilling til, om Ryanair havde handlet som en afgiftspligtig person i direktivets forstand. Idet Ryanair havde til hensigt at gribe ind i administrationen af et datterselskab, måtte de forbedrende handlinger med tilknytningen hertil, også anses som værende økonomisk virksomhed. Derfor blev Ryanair anset for at være en afgiftspligtig person på tidspunktet, hvor det fik leveret de omtvistede ydelser⁸⁵.

Der var samtidig tale om fuldt fradrag, hvilket blev begrundet med neutralitetsprincippet, idet der ikke bør skelnes mellem investeringsudgifter og udgifter forbundet med den egentlige drift, såfremt førstnævnte anses for at være en del af den økonomiske virksomhed. Der blev også henvist til Minerva-afgørelsen i denne forbindelse⁸⁶.

EU-domstolen konklusion, var at de omtvistede ydelser havde en direkte tilknytning til den økonomiske virksomhed, og derved var selve hensigten tilstrækkeligt til give ret til momsfradrag.

Hvad kan udledes af dommen

Før der kan opnås fradrag i forbindelse med køb af kapitalandele, skal der være tale om økonomisk virksomhed, som bl.a. involverer indgriben i selskabet, hvori der foreligger kapitalinteresse. Det er selve hensigten der afgøre, om der foreligger økonomisk virksomhed; såfremt intentionen om at drive økonomiske virksomhed er til stede, vil forberedende handlinger, såsom udarbejdelse af købstilbud, være at anse som økonomisk virksomhed. Dommen slog derved fast, at det ikke er et krav, at selve aktiekøbet gennemføres, idet fradragsretten bevares allerede når den er opstået i forbindelse med de forberedende handling.

Samtidig understreger afgørelsen blot, at princippet om afgiftens neutralitet er gennemgående for alle afgørelser, der vedrører retten til fradrag. Det vil derfor være i strid hermed, hvis de første investeringsomkostninger ikke er fradragsberettiget, da disse også betragtes som et led i den

⁸⁵ Præmis 15

⁸⁶ Præmis 24

økonomiske virksomhed⁸⁷. Dommen udvider derved yderligere fradragsretten for holdingselskaber, hvilket også var tilfældet i både Minerva- og Marle-afgørelserne.

3.2.6 C-502/17 C&D Foods Acquisition Aps

Indledning

Analysen af denne dom har til formål af nuancere retstillingen ved et ikke gennemført aktiesalg, hvorved EU-domstolens afgørelse sammenholdes med Ryan Air-dommen. Dommen vedrører også kravet om økonomisk aktivitet og hvilken betydning dette har for et forgæves køb af kapitalandele.

Faktum og præmisser

Sagen vedrørte en tvist mellem det danske selskab C&D Foods og SKAT. C&D Foods var ejer af datterselskabet Arovit Holding (herefter holdingselskabet), og hovedaktiviteten i Arovit Holding var et ejerskab af selskabet Arovit Petfood (herefter Petfood). I marts 2017 indgik holdingselskabet en aftale med Petfood om levering af administrations og it-ydelser. Disse ydelser blev ligeledes faktureret, hvilket er et krav, for at kunne være inden for momsens anvendelsesområde⁸⁸. Omtrent halvandet år efter administrationsaftalen mellem holdingselskabet og datterselskabet, ønskede de nye ejere af C&D Foods nu at sælge Petfood, og i forbindelse hermed blev der indgået aftale om rådgivning i forbindelse med det påtænkte salg. Det er netop disse rådgivningsydelser og disses fradragsberettigelse tvisten vedrører⁸⁹. Salget blev aldrig til noget, men der blev alligevel foretaget fradrag for momsen af rådgivningsydelserne. SKAT nægtede momsfradraget, hvorefter sagen endte i Vestre Landsret.

Vestre Landsret forelagde derfor nogle spørgsmål for EU-domstolen. Disse vedrørte om et holdingselskab havde mulighed for fuldt fradrag for momsen af rådgivningsydelserne, som bestod af due diligence-undersøgelse forud for en påtænkt men ikke gennemført salg af aktier i et datterselskab. I den forbindelse ønskedes det også besvaret, hvorvidt udgifterne kunne fradrages som generalomkostninger, og hvilke betingelser der i så fald skulle være opfyldt⁹⁰.

⁸⁷ <https://www.dahllaw.dk/nyheder/249/21-jan-2019-holdingselskabers-momsfradragsret-ved-forgaevs-koeb-af-kapitalandele/>

⁸⁸ Jf. bl.a. analysen af *C-320/17 Marle Participations SARL*

⁸⁹ Præmis 14-17

⁹⁰ Præmis 21

EU-Domstolen tog først stilling til, om salget af aktier henhører under momsdirektivets anvendelsesområde. De i praksisudviklet betingelser nævnes i afgørelsen dvs. kravet om indgriben i datterselskabets administration, og at der herefter iværksættes momspligtige transaktioner til datterselskabet. EU-Domstolen tog også stilling til kravet om, at den økonomiske aktivitet skulle ligge i direkte forbindelse af selskabets afgiftspligtige virksomhed. I den forbindelse blev der henvist til præmis 33 i SKF-dommen, hvori det fremgår, at et moderselskabs overdragelse med henblik på omstruktureringen i koncernen, opfylder dette krav.

C&D Foods havde leveret momspligtige ydelser til datterselskabet, dog opstillede EU-domstolen et krav om, at formålet med aktiesalget skulle have en tilknytning til den afgiftspligtige persons (C&D Foods) momspligtige økonomiske virksomhed. Dette fandtes ikke at være tilfældet, idet formålet med salget var at indfri en gæld til den nye ejer af koncernen. Aktiesalget ansås ligeledes ikke at have nogen forbindelse til de momspligtige transaktioner (levering af administrations og tjenesteydelser) til datterselskabet, selvom salget ville have brugt transaktionen til ophør. EU-domstolen var af den opfattelse, at det påtænke salg af aktier ville have fundet sted, selvom der ikke var nogle transaktioner mellem holdingselskabet og datterselskabet. Det spillede ligeledes ingen rolle, om salget kun var påtænkt eller hvis det var blevet gennemført.⁹¹ Det påtænkte salg af aktier, ansås af samme grund hellere ikke for at være en direkte, permanent og nødvendig forlængelse af C&D Foods økonomiske virksomhed.

Hvad kan udledes af dommen

Der bliver lagt vægt på selve formålet med aktiesalget; at betale sin gæld af til de nye ejere. Dette kan virke mærkværdigt i lyset af BLP-afgørelsen, hvor der blev lagt vægt på, at selve formålet med transaktionen ikke spillede nogen rolle, men at der i stedet måtte foretages en objektiv vurdering. Som tidligere skrevet, har BLP-afgørelsen ikke en stor præjudikatværdi, og der bliver hellere ikke henvist til dommen, hvilket forstærker formodningen om, at retstilstanden har ændret sig en del siden afsigelsen af BLP-dommen. EU-domstolen lægger stor vægt på selve formålet med aktiesalget,

⁹¹ Præmis 37-43

og på baggrund af dette, anses salget ikke at have nogen nævneværdig forbindelse med C&D Foods økonomiske aktivitet, hvorved der på den baggrund ikke tillades fradrag.

Dommen nævner, at et aktiesalg skal bedømmes ud fra dennes eneårsag, hvilket er udledt af afgørelsen C 104/12 – Becker. Såfremt eneårsagen ikke kan føres direkte til den afgiftspligtige person økonomiske virksomhed, er der derved ikke ret til fradrag. Hvis transaktionens formål var at understøtte den økonomiske aktivitet som koncernen eller moderselskabet udfører, ville der til gengæld være fradrag⁹². Dette er et interessant synspunkt, da det kan tyde på, at EU-domstolen foretager en anden type vurdering, end det var tilfældet i AB SKF-dommen. Begge domme vedrørte aktiesalg, og i AB SKF-dommen, var essensen at retten til fradrag afhang af hvorvidt de omtvistede tjenesteydelser, måtte have påvirket prisen på aktierne. Dommen åbner derved op for, at AB SKF-dommen formentlig ikke længere har den samme præjudikatværdi som tidligere, og at der i højere grad skal ses på formålet med aktiesalget, og ikke i samme omfang foretage en vurdering af om salgskostningerne udgøre et omkostningselement ved selve aktiesalget⁹³. Alene det faktum, at transaktioner mellem holdingselskab og datterselskab vil ophøre ved et aktiesalg, er dog ikke tilstrækkeligt til at statuere en forbindelse til den økonomiske aktivitet.

Afgørelsen tager desværre ikke stilling til, om der i givet fald kunne gives fuldt fradrag ved udgifter forbundet med aktiesalg, selvom dette blev forelagt som et spørgsmål til EU-domstolen.

Afgørende for den manglende ret til fradrag var ikke, at salget ikke blev gennemført. Dette er i overensstemmelse med Ryanair-dommen, som på fin vis illustrerer, hvornår der er mulighed for fradrag i forbindelse med en ikke gennemført aktieoverdragelse, idet selve intentionen med erhvervelsen er altafgørende. Hvis intentionen ikke er, at foretage økonomiske virksomhed underlagt momsdirektivets regler, vil der ligeledes ikke være mulighed for at fradrage momsen. Det er på den baggrund, at Ryanair-dommen fik et andet udfald end i C&D Food-afgørelsen.

⁹² Præmis 38

⁹³ <https://www.dahllaw.dk/nyheder/289/18-mar-2019-holdingselskabers-momsfradragsret-ved-salg-af-kapitalandele/>

3.2 Konklusion

Kravet om økonomisk aktivitet

Det bør stå klart, at man ved momsfradrag for aktieselskaber i høj grad skal undersøge om de grundlæggende betingelser for momsfradrag er opfyldt, særdeleshed kravet om økonomisk aktivitet. Hvorvidt kravet om økonomisk aktivitet er opfyldt er omdrejningspunkt i flere af de analyserede domme. Som beskrevet i afsnit 3.1.3 kan finansiel virksomhed i form af besiddelse af kapitalandele leve op til momsrettens krav om økonomisk aktivitet, hvilket er betinget af at forskellige krav er opfyldt såsom bestemmende indflydelse i datterselskabet mm. Ryan Air-dommen er interessant denne sammenhæng, da den nuancerer kriterierne om økonomisk aktivitet, da alene det at selskabet har en hensigt til at udøve økonomisk aktivitet er tilstrækkeligt, derved spiller kravet om økonomisk aktivitet kraftigt ind i vurderingen af fradragsretten for aktieoverdragelser. C&D Foods supplerer Ryan-air dommen, idet dommen er et udtryk for, at hvis det modsatvis kan statuere, at hensigten ikke er udøvelse af økonomisk aktivitet i momsretlig forstand, bør der ligeledes ikke gives ret til fradrag som følge af generalomkostningsprincippet. De to domme er ligeledes et billede på, at der er sket en lempelse ift. fradragsretten ved aktieoverdragelsen, idet det alene er hensigten der vurderes, og ikke hvorvidt prisen på aktierne er påvirket af tjenesteydelserne.

Ændring i domstolenes vurdering?

AB SKF-dommen konkluderede, at udgifter der er påført som følge af et aktiesalg, også kan kategoriseres som generalomkostninger, såfremt disse ikke er medregnet i prisen på de solgte aktier. Denne dom nuancerede derved det generalomkostningsbegreb, som var afledt af Abbey-dommen, og præciserede begrebet ift. dets anvendelse ved aktieoverdragelser. Dommen lagde også op til, at de medlemslandende domstole og myndigheder måtte foretage skønnet, af hvorvidt der var tale om generalomkostninger. I den danske afgørelse SKM2014.857.LSR foretager Landsskatteretten en overfladisk vurdering, hvor der ikke foretages grundig undersøgelse af hvorvidt prisen på aktierne er blevet påvirket eller ej. Derved ændrer AB-SKF ikke synderligt på den danske praksis. Dette må dog antages at være ændret som følge af nyere retspraksis, hvor der i stedet lægges vægt på hensigten med overdragelsen og dennes tilknytning til det centrale kriterie om økonomisk aktivitet. Retspraksis har været underlagt en udvikling, hvori den momsretlige behandling af fradragsretten for substans- og aktieoverdragelser i højere grad ligner hinanden idet

generalomkostningsbegrebet nu anvendes i begge situationer. Dette var langt fra tilfældet for 20 år siden, idet BLP-dommen ikke tillod momsfradrag. I dag må retstilstanden derfor være den, at så længe hensigten med overdragelsen uagtet om der er tale om substans- eller aktieoverdragelse er at drive økonomisk virksomhed, så bør der tillades fradrag som følge af generalomkostningsprincippet. Det er endnu uvist om de danske skattemyndigheder og domstole er enige heri, eller om de fortsat vil vælge en relativt stram linje overfor fx holdingselskaber, som det var tilfældet i SKM2014.857.LSR .

Konklusion

Det nævnes i AB SKF-dommen at aktie- og substansoverdragelsen i funktionel henseende er ens. Dette må antages at være korrekt, idet begge typer af transaktioner kan resultere i, at ejerskabet over en virksomhed skifter hænder, dette er uagtet om der er tale om ejerskifte af kapitalandele eller selve virksomhedens aktiver. Hele præmissen for denne afhandling er derfor at undersøge, om der derfor også tillades momsretlig fradrag i samme omfang for de to typer af overdragelser, eller om dette af den ene eller anden grund ikke er tilfældet. Ud fra domsanalyserne må det konstateres, at de to typer af overdragelser ikke historisk er blevet behandlet ens.

En af de mest citerede domme inden for EU-momsretten er Abbey-dommen, da denne statuerede, at der ved en momsfrigtaget aktieoverdragelse, var mulighed for at foretage en fradrag for moms forbundet med overdragelsen. Dette var muligt, for EU-domstolen anvendte generalomkostningsbegrebet, som tidligere bl.a. var afledt af Midland- og BLP Group-dommene. Abbey-dommen var praksis ændrende i den forstand, at der modsat tilfældet i BLP Group-dommen, blev tilladt momsfradrag. Det generalomkostningsbegreb som blev beskrevet i BLP Group-dommen var det samme som blev anvendt i Abbey-dommen, dog talte omstændigheder nu for, at der kunne tillades momsfradrag. På trods af Abbey-dommens resultat, valgte de danske skattemyndigheder stadig en snæver fortolkning af dommen, i den forstand, at der kun blev givet fradrag i situationer som lå tæt op ad Abbey-dommens faktuelle omstændigheder, fx at der skulle være tale om en substansoverdragelse.

I teorien ville generalomkostningsbegrebet kunne anvendes direkte på substansoverdragelsen, såfremt disse i momsretlig forstand kunne sidestilles med hinanden. Momsretten har dog altid vurderet finansiel aktivitet i et "andet lys", da det at besidde kapitalandele bl.a. ikke er økonomisk aktivitet i momsdirektivets forstand. AB SKF-dommen nævnte også muligheder, idet den nævnte, at de to typer af overdragelser i funktionel henseende er ens. Dommen gav dog ingen nærmere beskrivelse af, hvornår dette i givet fald var tilfældet. Derved må den direkte anvendelse af Abbey-dommens præmisser på substansoverdragelse forblive en teoretisk mulighed.

I AB SKF-dommen blev udgifterne med forbindelse til aktiesalget anset som generalomkostninger, såfremt disse ikke havde påvirket prisen på aktierne. Dette var en markant udvikling i retstilstanden, da der nu skete en ensretning i behandlingen af de to typer af overdragelser.

I **afsnit 2** vedrørende substansoverdragelsen blev to danske afgørelser/domme analyseret heriblandt en Højesteretsafgørelse. I begge domme blev der nægtet fradrag, idet der ikke var tale om virksomhedsoverdragelser, hvilket er et udtryk for, at hvis en overdragelse minder om substansoverdragelsen, men ikke opfylder domstolens kriterier hertil, så gives der ikke momsfradrag. Den danske domstol stirrer sig nærmest blind på, om der er tale om en virksomhedsoverdragelse eller ej.

Set i lyset af de to EU-domme Ryan-Air og C&D Foods, tyder det på, at EU-domstolen er blevet mere tilbøjelig til at tillade fradrag ved aktieoverdragelser, selvom disse ikke engang gennemføres. EU-domstolen er endda begyndt at se bort fra den grundlæggende vurdering af hvorvidt udgifterne er indregnet i prisen på kapitalandelene. Dette må siges at være en nyfortolkning af generalomkostningsbegrebet. Dette er især interessant, idet EU-domstolen historisk set har været strikse i forhold til at tillade momsfradrag ved aktieoverdragelser, hvorved nyeste praksis er gået over i en langt mere lempelig boldgade. Dette er dog alene set i sager angående aktieoverdragelser, men det kan formodes at denne linje også vil blive anvendt ved sager, der ligger sig op af at være en substansoverdragelse, uden at de opfylder kravet for at være en substansoverdragelse. Der dog ikke afsagt domme herom endnu, hvorved det er uklart om de to danske afgørelser afsagt efter Abbey-dommen ville opnå et nyt resultat på baggrund af nyeste EU-praksis omhandlende aktieoverdragelser.

Abstract

The aim of this thesis is to provide an overview of the legal area regarding the issue of VAT reductions as a part of a business transfer. The thesis begins with an definition of a business transfer, in which this thesis use the broad definition *mergers and acquisitions*. Therefor there will be an analysis of the VAT treatment of transfers involving physical assets as well as transaction of financial assets in form of shares. It will also be examined if the European VAT-legislation also handles these two forms of transfers in the same way. The main legal source is the European VAT-directive (including 2006/112/EC as well as older versions), therefore case law will be a central part of the thesis, since these determine the interpretation of the legislation an the legal situation regarding VAT-reduction as a whole. For the same reason this area of law is incredibly dynamic, even though the legal basis have stayed the same for many years. The cases will be analyzed in chronological order, which will showcase the changes in this legal area.

Before the thesis dives in to the case law, it will first examine which activities are within the scope of European VAT-law, i.e. covered by the VAT-directive. There has to be an taxable person who engages in economic activity. A grey area is whether or not holding companies lives up to the criteria, since it is debatable whether or not the activities are seen as *economic* within the VAT-directive. The thesis determines that it is within the scope, as long as the parent company exercises a certain degree of control.

A main theme in all the cases, which are a put under the scope of analysis, is whether or not expenses incurred as a part of the business transfer will be VAT-deductible. One of the most cited rulings within the field of European VAT-law is Abbey-National. According to this case, if the taxable person have held cost in order to effect the transfer, these are generally not VAT-deductible, except if the cost direct and immediate link with a clearly defined part of the taxable persons economic activities. The economic activities do naturally also have to be within the scope of the EU-VAT area, and the criteria are described in the beginning of the thesis. This is called the concept of *general cost*. It is concluded that this practice is also usable on financial transactions, but this depends on whether the purpose of the transaction is related to the economic activity performed by the seller, which is a concrete case-by-case assessment.

Kildeliste

Bøger:

- Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære - forfattere Jens Evald og Steen Schaumburg-Müller, 1. udgave, Jurist- Økonomforbundets forlag
- Grundlæggende momsretlige principper - i teori og praksis – forfatter Jette Thygesen, 2. udgave Djøf Forlag
- Køb og salg af virksomheder – forfattere Christian Lundgren og Johannus Egholm Hansen, 5. udgave, Nyt Juridisk Forlag
- EU-Retten, forfattere Karsten Engsig Sørensen, Poul Runge Nielsen og Jens Hartig Danielsen, 6. udgave, Jurist- Økonomforbundets forlag
- Dansk selskabsret 2, forfattere Søren Friis Hansen og Jens Valdemar Krenchel, 4. udgave, Karnov Group
- Lennart Lyngé Andersen, Erik Werlauff, Niels Ørgaard, Holdingselskaber, GadJura, 1. udgave

Afgørelser og domme:

- C-29/08 - AB SKF
- C-408/98 – Abbey National
- C-475/03 – Banca popolare di Cremona
- C 104/12 – Becker
- C-4/94 - BLP Group PLC
- C-502/17 C&D Foods Acquisition Aps
- C-137/02, Faxworld
- C-484/06 – Fiscale eenheid Koninklijke Ahold NV
- C-32/03 – I/S Fini H
- C-80/95 - Harnas og Helm mod Staatssecretaris van Financiën
- C-108/14 – Larentia + Minerva
- C-320/17 - Marle Participations SARL
- C 98/98 - Midland Bank plc
- C 28/16 – MMV Maygar

- C-60/90 – Polysar
- C-249/17 - Ryanair Ltd
- C-333/91 – Sofitam SA mod Ministre chargé du Budget

- SKM2014.857.LSR
- SKM2006.107.SR
- SKM2008.423.HR
- SKM 2010 677
- SKM2014.857.LSR

Afhandlinger:

- Mogens Jespersen, Virksomhedsoverdragelse i momsretligt perspektiv (2007)
- Mads Albert Smedegaard Niensens, Holdingselskabers fradragsret for momsen af udgifter afholdt i forbindelse med erhvervelse, besiddelse og salg af kapitalandele (2016)

Artikler:

- Thorleif Jørgensen og Peter-Jarl Stürup ,Momsfradrag for rådgivningsydelser i forbindelse med salg af aktier og selskabsandele inden for EU (2012)
- Casper Bjerregaard Eskildsen, Det momsretlige neutralitetsprincip (2012)
- Robert Mikelsons, Hvad med momsen? (2012)
- Albert Kusk og Jesper Bjerregaard, Holdingselskabers momsfradragsret ved forgæves køb af kapitalandele (2019)
- Albert Kusk og Jesper Bjerregaard, Momspraksis for holdingselskaber under udvikling (2019)
- Sandra Erichsen, Praksisændring: Skattestyrelsen udsender endeligt styresignal omkring holdingselskaber indgriben og adgang til momsfradragsret (2018)

Links:

- <https://www.pwc.dk/da/services/skat/moms/danskmoms-contraeumoms.html>
- <https://www.eu.dk/da/faa/alle-faqs/hvordan-startede-eu>
- https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_da

- <https://skat.dk/skat.aspx?oid=2184623>
- https://skat.dk/skat.aspx?oid=1921150&vid=216359&search=neutralitet*
- <https://www.skat.dk/skat.aspx?oid=2184623>
- <https://www.kromannreumert.com/Nyheder/2017/03/Holdingselskabers-ret-til-momsfradrag>
- <https://skat.dk/skat.aspx?oid=2232027>
- <https://skat.dk/skat.aspx?oid=2085637>
- https://www.finanstilsynet.dk/upload/Temaer/2009/Solvens/Begrebet_kapitalandele.pdf
- <https://skat.dk/skat.aspx?oid=2085638&chk=216701>
- <https://skat.dk/skat.aspx?oid=134515&chk=216701>

Retskilder:

- Rådets direktiv 2006/112/EF af 28. november 2006 om det fælles merværdiafgiftssystem
- LBK nr. 1021 af 26/09/2019 Bekendtgørelse af lov om merværdiafgift (momsloven)
- Direktiv 77/388/EØF af 17. maj 1977 om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om omsætningsafgifter
- TSS-cirkulære 2001-34